

Diss.

2133/31

Dis. 2/33 (31.)

DE
DIANA BRAURONIA.

DISSERTATIO INAUGURALIS

Q u a m

AMPLISSIMO

ORDINI PHILOSOPHORUM
MARBURGENSII

AD SUMMOS

IN PHILOSOPHIA HONORES
RITE CAPESSENDOS

OBTULIT

HUGO FERDINANDUS SUCHIER
CAROLIPORTENSIS - HASSUS.

MARBURGI CATTORUM.

MDCCXLVII.

DE

DIANA BRADUONIA

DISSERTATIO IN AUCURATIS

Q. D. D.

AMPLISSIMO

ORDINI PHILOSOPHORUM

MARBURGENSEM

AD SUMMOS

IN PHILOSOPHIA HONORES

RITE CAPESSENDOS

BIBLIOTHECA

REGIA

MONACENSIS

HUGO FERDINANDUS SCHUBERT

CALCUTTA 1822

MARBURGI CALTORUM

MDCCLXXII

V I R O

PRAENOBILISSIMO AC SUMME VENERANDO

THEODORO BERGK,

**PHIL. DOCTORI, PHILOGIAE PROF. ORD. IN ACADEMIA
MARBURGensi, DIRECTORI SEMINARIi PHILOGICI.**

**HUNC LIBELLUM
INSCRIPT**

AUCTOR.

V I R O

PRÆENOBILISSIMO AC SUMME VENERANDO

THEODORO BERGM.

PHIL. DOCTORI, PHILOGIAE PROF. ORD. IN ACADEMIA
MARBURGensi, DIRECTORI SEMINARIi PHILOGICI.

HUNC LIBELLUM

INSCRIPSIT

AUCTOR.

Cap. I.

De Braurone.

Quantopere singulari Dianae cultu Brauron oppidum ab antiquo tempore per totam Graeciam inclaruerit, testimoniis veterum confirmatur frequentibus. Cum de huius deae cultu scribere in animo sit, Brauron vero praeterea nulla re insignis extiterit, pauca de oppido commemorare non alienum erit.

Brauron oppidum fuit Atticae, haud procul ab ipsa ora orientali in ea planitie, quam Mesogaeam vocant, (Pollux VIII. 9. Leakins, die Attischen Demen, übersetzt von Westermann. p. 7) situm et a Strabone ¹⁾ quidem inter demos Atticos huius orae insigniores referitur; unus Euphorion ²⁾ ἀγγίαλον vocat quamquam sane adiectivum ἀγγιάλος etiam de locis, quae ipsum maris littus adtingunt, dicitur. ³⁾ Montuosam tamen fuisse re-

¹⁾ Strabo IX. p. 399. Κάμψαντι δὲ τὴν κατὰ τὸ Σούνιον ἄκρην, ἀξιόλογος δῆμος Σούνιον· εἶτα Θόρικος, εἶτα Ποταμός, εἶτα Πρασιαί, Στειρία, Βραυρῶν ὅπου τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν, εἶτα Ἀλαί αἱ Ἀραφηνίδες ὅπου τὸ τῆς Ταυροπόλου.

²⁾ Euphorionis fragm. ed. Meinecke. p. 147. Ἀγγίαλον Βραυρῶνα κενήριον Ἰφιγενείας.

³⁾ Sic Homerus II. II. v. 640: Χαλκίδα τ' ἀγγίαλον, Καλυδῶνά τε πετροήεσσαν. et ibid. v. 697: Ἀγγιάλόν τ' Ἀντροῶν ἠδὲ Πτελεὸν λεχεποίην.

Quid quod et insulae vocantur ἀγγίαλοι, vid. Lobeck ad Soph. Aiac. v. 131.

gionem Statius videtur indicare, qui XII. 615 ait: Qui gelidam Braurona viri, qui rura lacesunt Munychia. Et de monte interpretatur Seidlerus Eurip. Iph. 1429: Σὲ δ' ἀμφὶ σεμνὰς, Ἰφιδένηια, κλίμακας Βραυρωνίας δεῖ τῆςδε κληδουχεῖν θεᾶς, ego malim κλίμακας de gradibus, qui ad templum ducebant, intelligere. Si Strabonem sequimur, qui l. l. ad singulos demos viam nobis praeivit, Brauronem pagum inter Stiriam et Halas Araphenides situm fuisse edocemur. Cum eo convenit Stephanus Byzantius, qui s. v. Ἀλαὶ αἱ Ἀραφηνίδες has inter Brauronem et Phegeum (μεταξὺ Φηγέως τοῦ πρὸς Μαραθῶνι καὶ Βραυρῶνος) sitas dicit. Ex utroque loco Brauronem pagum magis meridiem versus situm fuisse, quam Halas Araphenides, facile apparet. Halae vero e regione Carysti in Euboea erant sitae ¹⁾, quam urbem si quis Athenis recta via petebat, Halas quoque, Braurone paullulum ad dextram relictā, perveniret necesse erat. Ad hanc sententiam confirmandam magni momenti sunt loci Strabonis X. 1, Κάρυστος ὅθεν διάπλους εἰς Ἀλὰς τὰς Ἀραφηνίδας et Euripidis Iph. Taur. v. 1417 sq, ed. Seidler:

Χῶρός τις ἐστὶν Ἀτθίδος πρὸς ἐσχάτοις
ὄροις, γείτων δειράδος Καρυστίας,
ἱερὸς, Ἀλὰς νιν οὐμὸς ὀνομάζει λεώς.

Si respicimus quam longe Euboea insula, in cuius extrema fere meridionali parte Carystus urbs sita fuit, meridiem versus porrigitur, non erit, quod locis Pausan. I. 33. 1. et Hesychii s. v. Διακρεῖς ¹⁾ faventes, Brauronem antiquam a Pentelici montis radicibus non tam remotam magisque vicinam Marathoni fuisse quam Vraona

¹⁾ Paus. I. 33. 1. Μαραθῶνος δὲ ἀπέχει τῇ μὲν Βραυρῶν
Hesych. s. v. Διακρεῖς ἡ χώρα Διακρία ἡ ἀπὸ Πάρνηθος
εἰς Βραυρῶνα. Recentiores editores τι pro τη scribendum
esse conjecerunt.

pagum (cf. infra), statuamus. Probabilem de his locis Leakius p. 62. sq. protulit sententiam.¹⁾ Spohnii et Chandleri sententiae, quorum ille (Itinerar. II. p. 395) pagum Vrana, qui dimidio milliarii Italici a Marathone distet, hic²⁾ Urona vel Uronna pagum in prominente Pentelici montis parte positum, pro antiqua Braurone habet, improbandae sunt. Quodsi recte censerent, Brauron pagus supra Halas Araphenides locum occuparet et quidem inter has et Marathonem situs fuisset, quod veterum repugnat testimoniis, quibuscum optime congruit Leakius p. 63. Hic enim in primis con-

¹⁾ Leakins 1. 1: Was Brauron betrifft, so könnte man glauben, dass dessen Lage bei Vraona in der Ebene der Mesogaia im Widerspruch mit der Angabe des Hesychius stehe, dass Diakria vom Parnas bis nach Brauron reichte, und ebenso mit der Bemerkung des Pausanias, dass Marathon auf der einen Seite durch Brauron und auf der andern durch Rhamnus begrenzt wurde. Beide Stellen führen zu der Annahme, dass Brauron näher als das jetzige Vraona nach dem südlichen Fusse der das pentalische Gebirge begrenzenden Anhöhen hin gelegen habe. Allein Brauron scheint noch in späterer Zeit so viel von seinem alten Ansehen behauptet zu haben, dass mit seinem Namen häufig ein breiter Küstenstrich südlich von jenen Anhöhen bezeichnet wurde, gerade so wie man unter Marathon gewöhnlich den ganzen Bezirk der Tetrapolis verstand. Es ist daher sehr möglich, dass Pausanias Brauron nur als die nächste Stadt von Bedeutung, die damals in der Richtung von Marathon her lag, nennen wollte. cf. p. 65. Note 186.

²⁾ Reisen in Griechenland übersetzt. p. 228. Leipzig 1777; ubi narrat Athenis septentriones versus pergentem se ad Uronna pagum, quem pro antiqua Braurone haberet, pervenisse, quum secundum veterum testimonia orientem versus pergentes Brauronem pervenirent.

sentit cum Strabone, qui VIII. p. 371 Brauronis agrum ab Erasino fluvio allui narrat.¹⁾ Leakius, qui illam regionem, ubi veteres Brauronem pagum situm esse indicant, adiit, fluvium, cuius fontes in Hymetto monte sint, pagum Vraóna (Βραόνας) praeterfluere atque non procul a Porto Rafti, in mare effundi testatur, aliumque in Mesogaea planitie esse negat. Horum pagorum nomina e vocabulis Βραυρων et Ἀραφηνίδες corrupta esse videntur, itaque non est dubium, quin hic fluvius non diversus sit ab Erasino, ut hac ratione satis certo situm antiquorum pagorum describere possimus. Quod Halarum Araphenidum fatum postea fuerit, non constat; Brauron ut pleraeque Atticae civitates mature jam sub Romanorum dominatione evanuit, ut vix quidquam praeter nominis famam et aedificiorum fortasse rudera superesset.²⁾ Ex ejus ruinis ejusdem nominis pagus ad nostra usque tempora, nomine paullatim in Vraóna (Βραόνας) immutato, servatus est.³⁾

Quodsi antiquissimam Brauronis historiam respicimus eamque quoad longissime persequimur, fabularum involucris absconditam inveniemus. Philochorus⁴⁾ an-

¹⁾ Strabo VIII. p. 371. τὸν Ἐρασῖνον καλοῦσι καὶ Ἀρσῖνον. δεῖ δὲ καὶ ἄλλος ὁμώνυμος ἐκ τῆς Ἀρκαδίας. ἄλλος δ' ἐστὶν ὁ Ἐρετριακὸς καὶ ὁ ἐν τῇ Ἀττικῇ κατὰ Βραυρῶνα.

²⁾ Plin. Hist. Nat. IV. c. 7. Potamos, Brauron, Jon quondam oppida accepimus.

Mela I. 2. c. 3. §. 6. Thoricus et Brauronia olim urbes, jam tantum nomina.

³⁾ Nihil tribuendum Scholiastae Statii Thebaid. XII. 615 qui dicit: „Brauron locus Atticae regionis in Boeotiam vergens.“

⁴⁾ Philochorus ap. Strab. IX. p. 398. Τοσαῦτ' οὖν ἀπόχρη προσδῆσαι, ὅτι φησὶν Φιλόχορος, πορθουμένης τῆς χώρας Κέκροπα πρῶτον εἰς δυοκαίδεκα πόλεις συνοικίσαι τό

tiquorum memoriam secutus, inter eas urbes eam numerat, in quas Cecrops, rex Atheniensium, populum distribuisse fertur. Postea cum Theseus Athenas urbem maxime augeret et undique illuc incolas aliarum urbium congregaret, multi etiam potissimum Braurone Athenas deducti esse videntur, quod colligo ex Festo, qui s. v. Quatrurbem: „Athenas, inquit, Accius appellat, quod scilicet ex quatuor urbibus in unam domicilia contulerunt, Braurone, Eleusine, Piraeo, Sunio“

Brauronem demum fuisse Paus. I. 29, 9, Strabo IX. p. 399 et Steph. Byzant. s. v. *Βραυρων* testantur. Viri docti tamen Brauronem inter demos referendam esse negant et ad Philaidarum demum pertinuisse censent (cf. Meyer de gentil. Attica, Grotefend de dem. Attic. p. 21. Ross. de demis p. 8. Sauppe de demis urbanis p. 8). Philaidarum quidem demum extitisse, certum est (Stephan. s. v. *Φιλαῖδαι*, δῆμος τῆς Αἰγνηίδος φυλῆς ἀπὸ Φιλαίου τοῦ Αἴαντος υἱοῦ. Suid. s. v. ἀρκτεύειν), quos a Philaeo, Aiakis filio, dictos fuisse, Stephan Byzant. l. l. edocet; Philaeum vero hujus stirpis auctorem Braurone sedem collocasse, narrat Plutarch. Solon. c. IX, qui καὶ κατοίκησαν, inquit, ὁ μὲν (Φιλαῖος) ἐν Βραυρωνί, ὁ δὲ (Εὐρουσάκης) ἐν Μελίτῃ. Iam quaeritur, quae ratio inter Philaidas et Brauronem intercesserit. Quum nomina, in „ῖδαι“ cadentia, gentem ab auctore denominatam, in „ων“ vero desinentia, locum indicent ubi aliqua res abunde inveniatur, ut ἐλαιών, δενδρεών, similia, (quapropter Μαράθωνι ab agro qui μαράθω i. e. foeniculo fecundus erat, hoc nomen inditum videtur) nomine Φιλαῖδων gentem et pagum,

πληθος, ὧν ὀνόματα Κεκροπία, Τετράπολις, Ἐπακρία, Δεκελεία, Ἐλευσίς, Ἀφίδνα, Θόρικος, Βραυρων, Κύδηρος, Σφήττος, Κηφισσία, Φάληρος.

Βραυρώνος nomine locum significari facile conicias. Nullus praeterea est locus, ubi Brauronis incolae *Βραυρώνιοι* appellentur, compluribus autem locis Philaidarum ¹⁾ fit mentio, quos quidem cum Braurone vel ejus cultu ita conjunctos fuisse apparet, ut hujus ipsius oppidi incolae fuisse videantur; nam Philaidas Braurone habitasse facile conicias ex Aristoph. scholiasta ad Aves l. l. et Suida l. l. quorum ille οἱ δὲ Μυρδρινουσιοι, inquit, Κολαινίδα ἐπονομάζουσιν Ἀρτεμιν, ὥσπερ Πειραεῖς τὴν Μουνυχίαν, Φιλιάται ²⁾ (i. e. Φιλαῖδαι) δὲ τὴν Βραυρωνίαν, hic s. v. ἄρκτος, ubi de Brauroniorum solemnium origine agit, ursam in demo Philaidarum commorata fuisse narrat. Utroque loco propter tantam Brauronii cultus claritudinem certe non Philaidae, sed Brauronii commemorati essent, si Brauronis incolae omnino ita dici soliti fuissent.

Haec argumenta sane videntur probare, nullum unquam extitisse pagum Brauronem; nondum tamen, ut ingenue fatear, mihi persuasum est, et Leakius quoque in numerum pagorum retulit, quem secutus Westermannus interpres p. 224. difficultatem ita tollere studet, ut censeat, antiquitus oppidum ad Philaidarum pagum pertinuisse, postea autem, hoc est, Pausaniae aetate, peculiarem pagum fuisse. Maximae haud dubie antiquitus fuerunt opes et

¹⁾ Boeckh. Corp. Inscript. Tom I, Nro. 111, 115 et 222. scholiasta ad Arist. Aves v. 873. Ross. de demis Att. No. 49: [Διό] δωρος καὶ Πλειστίας ἀνέβηκαν (ἐπὶ ἱερείᾳ) Στρατοκλείας τῆς Φιλᾶϊδου θυγατρὸς, et Suidas s. v. ἄρκτος.

²⁾ Φιλιάται in Φιλαῖδαι corrigendum est apud Arist. scholiastam, qui utpote vir doctus haud dubie antiquam scriptiōnem Φιλαῖδαι retinuit, cum nunc tamen pago ad Hymettum sito nomen Philliatti sit (Stuart Antiqq. Attic. Tom. XVI) qui videtur nomen antiqui demi retinere, recentis Graecorum linguae more in Philliatti immutatum.

fama Brauronis, cum hoc solo loco Diana, quae inde dicitur Brauronia, coleretur; postea auctis Athenarum opibus et auctoritate, et ipsius Brauroniae Dianae cultu ad Athenienses propagato, urbis huius splendor magis magisque imminutus est, ita ut iam primo saeculo post Chr. n. Pomponio Mela l. l. teste vix quidquam praeter nomen superfuerit. Prorsus igitur improbabile est, quod Westermannus censet, urbem, quae cum opibus floreret non fuerit sui iuris, postea demum iam labentem et nomine magis quam revera insignem, in pagorum numerum receptam esse.

Ego ut Brauronem iam inde a principio in pagis atticis fuisse censeam, primum adducor hoc argumento, quod Brauron ad Atticam illam Dodecapolin pertinuit, antequam Theseus Athenarum potentiam auxit. Nam reperimus postea omnes has urbes et ipsas in pagorum numerum receptas, praeter Tetrapolin et Epacriam: verum Tetrapolis, ut ipsum nomen arguit, non fuit una aliqua urbs, sed quatuor oppida, Marathon, Oenoe, Probalinthos, Tricorythos, totidemque postea pagi fuerunt, ita ut appareat, memoriam Tetrapolis nequaquam extinctam fuisse. Itidem Epacria non urbis fuit nomen, ut Leakius p. 115 censet, sed regionis, quod ostendit Grammaticus Bekkeri ¹⁾ remansitque postea nomen tantum in sacrorum communione, qua conjuncti erant ii pagi, qui antiquitus ad Epacriam pertinuerant. ²⁾ Tetra-

¹⁾ Bekkeri Anecdota I. p. 259: Ἐπακρία ὄνομα χώρας πλησίον τετραπόλεως κειμένης. Et in Etymologico quoque Magno p. 352. Ἐπακρία dicitur Χώρα.

²⁾ Vide Insriptionem ap. Boeckhium I. 82; et praeterea Muellerum in Gerhardi libro (Hyperboraeisch - Römische Studien) p. 282, qui praeter Semachidas et Plothiam huc refert Pallenen.

polis igitur et Epacria cum non urbium, sed regionum fuerint nomina, non poterant in pagorum numerum referri, Attica terra in minutas particulas divisa. Longe alia conditio Brauronis, quam urbem et antiquitus et postea fuisse constat: itaque verisimile est hanc urbem continuo in pagorum numero fuisse, quemadmodum Thoricus, Sqhettus, Phaleros, aliae. Verum quod modo vidimus accidisse Epacriae et Tetrapoli, ut nova divisione Atticae terrae instituta inde plures pagi existerent, id etiam in Braurone factum esse arbitror. Brauron antiquitus, cum una e duodecim illis urbibus erat, agro multo latius patente usa est, videnturque ejus ditioni cum alii pagi, qui postea extiterunt, tum maxime Halae Araphenides et Philaidae subjecti fuisse. Hinc intelligitur suo jure Plutarchum in vita Solon. c. 9. dicere Philaeum Braurone sedem collocasse, quod cum dicit, non aretos fines pagi, qui postea fuit, intelligit, sed Brauronem dicit omnem illam regionem, quae antiquissimo tempore huic urbi adjuncta fuit. Atque constat etiam aliorum locorum nomina ita saepenumero usurpari, ut non ipsius pagi finibus contineantur, sed latius pateant, quemadmodum de Marathone notavit Leakius p. 65 *). Jam vero illi pagi, qui olim in Brauroniorum ditione fuerunt, deinde sui sunt juris facti, etiam postea ut par est, sacrorum quadam communione fuerunt conjuncti, quemadmodum ii pagi, qui antiquae Mesogaeae locum obtinebant, communiter colebant Herculem, vide E. Curtium Inscriptt. Atticae p. 6. sqq. Brauronis autem incolis pariter atque finitimis communis fuit Dianae Brauroniae cultus, hinc non

*) Mit dem Worte *ἐν Μαγὰδωνι* bezeichnen die gr. Schriftsteller insgesamt von Herodot bis etwa auf Pausanias einen jeden Punkt in dem Districte und an der Küste der Tetrapolis.

est mirum quod scholiasta Aristoph, l. l. dicat Philaidas colere praecipue Dianam Brauroniam; poterat sane ipsos Brauronios commemorare, sed quoniam inde ab eo tempore, quo Dianae Brauroniae religio est Athenas propagata novumque in arce templum extructum, minus nobilis fuit Brauron, propterea Philaidas dixit; et ob eandem hanc causam Suidas l. l. qui et ipse sua ex Aristophanis scholiasta petiit, dixit ἄρκτον visam esse in Philaidarum pago, cum Brauronis nomen expectaveris. Hinc etiam repetendum videtur, quod in titulis atticis nusquam Brauroniorum fit mentio, quippe quod seriore tempore paucorum hominum fuit ille pagus.

Quamobrem nequaquam ex eo, quod in titulis non commemorantur Brauronii, colligendum est (id quod plerique faciunt) nullum omnino huius nominis pagum extitisse: nam eodem jure negaveris Echelidas, Leccum, Melaenas, Pentelen, Perrhidas, Sphendalen, Thymoetas, Thyrgonidas, alios, fuisse pagos, ut nihil dicam de eorum pagorum incolis, qui semel tantum in titulis commemorantur.

Porro ut Brauronem antiquitus jam fuisse pagum censeam, illud quoque suadet, quod incolae cognominem heroem Brauronem divinis colebant honoribus, vide Steph. Byzant. s. v. Βραυρών, ¹⁾ cuius herois memoria fugit Sauppium, qui nuper in libro de demis urbanis diligenter collegit heroum Atticorum nomina.

Quemadmodum enim Philaidae Philaeum, Ajacis filium heroem colebant, et Araphenii Araphenem, ²⁾ ita etiam Brauroni, quippe qui et ipse esset pagus, non defuit he-

¹⁾ Steph. Byz. s. v. Βραυρών. δῆμος τῆς Ἀττικῆς ἀπὸ Βραυρώνος ἥρωος κ. τ. λ.

²⁾ Vide Bergkium in Commentatt. de Comoed. Att. Antiquae Reliq. p. 85.

ros eponymus. Jam non omnibus fuit pagis heroum cultus, sed ut ex Herodiani loco, de quo Bergkii et Sauppius disputaverunt, apparet, tantum centum pagis antiquioribus.

Verum etiam posteriore aetate, qua, ut jam saepius significavi, imminuta fuit Brauronis urbis dignitas, non eximenda est pagorum numero: minus quidem tribuendum Stephani Byzantii auctoritati, qui antiquiores testes secutus etiam antiquiora tempora fortasse respexit, at non solum Stephanus *δήμων* dicit, verum etiam Strabo, ubi atticae terrae conditionem, qualis suo tempore fuerit, describit, inter pagos recenset ¹⁾ pariterque Pausanias non solum I, 23. dicit *τῇ θεῷ ἔστιν ἀπὸ Βραυρωνος δήμου τὸ ὄνομα*, sed deinde ubi et ipse pagos insignes terrae atticae enumerat, dicit I. 32. *Πρὶν δὲ ἢ τῶν νήσων εἰς ἀφῆγησιν τραπέσθαι, τὰ εἰς τοὺς δήμους ἔχοντα αὐτὸς ἐπέξειμι. Δήμος ἐστὶ Μαραθῶν — Μαραθῶνος δὲ ἀπέχει τῇ μὲν Βραυρῶν — Μαραθῶνος δὲ σταδίους μάλιστα ἐξήκοντα ἀπέχει Ραμνοῦς.*

Quae cum ita sint, tenemus Brauronem et antiquitus et recentiore tempore peculiarem pagum fuisse.

Cui tribui pagus Brauron adscriptus fuerit, nescimus; fortasse ad Hippothoontidem pertinuit, siquidem vir ex hac tribu, cui *Βραύρων* nomen est, memoratur in inscriptione apud Boeckh. C. Inscr. I. 272. Hoc in mentem revocat mulieris nomen *Βραυρῶ* apud Thucydidem IV. c. 107. quae Pittaci Edonorum regis fuit conjux. Sed cum Brauronia Diana etiam Amphipoli sit culta, (vide infra) non offendit Thraciae mulieris nomen, quod haud dubie ad illius Deae cultum referendum est.

¹⁾ Strabo IX. p. 399.

Cap. II.

De primordiis religionis Dianae Brauroniae.

In compluribus Graeciae regionibus culta est Diana, cui a gente, unde in Graeciam immigrasse ferebatur, Tauricae nomen imposuerunt. Ubique autem ejus cultus reperitur, ab Oreste cum Iphigenia sorore e Tauris profugo institutus esse dicitur. Hinc rectissime Lampri- dius vit. Heliogab. c. 7: „Lapides, qui divi dicuntur, ex proprio templo Dianae Laodiceae ex adyto suo, in quo id Orestes posuerat, afferre voluit. Et Orestem quidem ferunt, non unum simulacrum Dianae nec uno in loco posuisse, sed multa in multis.“ Haec ipsa Taurica Dia- na Braurone maxime culta, ¹⁾ ideoque cognomine Brau- roniae famam est assecuta insignissimam. ²⁾ Quae de hac dea e Taurica in Graeciam translata traduntur, cum fabulis de Iphigeniae sacrificio et Orestis migrationibus arcte cohaerent. ³⁾ Graeci enim antiquam fabulam ore populi propagatam sequentes Iphigeniam, cum in eo esset, ut Aulide (sive Braurone, ut Athenienses ferebant,) Di- anae immolaretur, a Dea ipsa servatam et in Tauri- cam translata esse sibi persuaserunt. In eandem ter- ram Orestem pervenisse tradebant, qui occisa matre,

¹⁾ Paus. I. 23. 7: Καὶ τὸ ἀρχαῖον ξόανόν ἐστιν ἐν Βραυρωνί, Ἀρτεμις, ὡς λέγουσιν, ἡ Ταυρικὴ.

²⁾ Idem I. 23, 7: I. 33, 1. III. 16, 6. Eur. Iph. Taur. v. 1338. sqq.

Bekkeri anecdota Graeca Tom. 1. p. 220. Βραυρωνία Ἀρτεμις οὕτω καλουμένη ἀπὸ Βραυρωνος τόπου, ἐν ᾧ μάλιστα ἡ θεὸς τιμᾶται.

³⁾ Hinc schol. ad Aristoph. Lysistr. v. 648: οἱ δὲ τὰ περὶ τὴν Ἰφιγένειαν ἐν Βραυρωνί φασιν οὐκ ἐν Αὐλίδι. Cenota- phium quoque Iphigeniae Braurone erat. cf. Euphorio- nis locus supra laudatus. Paus. I. 33, 1. et III. 16, 6.

cum insania correptus Furiarumque flagellis circumvagari coactus, Delphos sciscitatum venisset, quis finis esset aerumnarum, responsum tulit, quum Iphigeniam sororem in Taurica Dianae sacerdotio fungentem una cum Deae signo Argos reduxisset, tunc finem fore malorum. Sorte audita, cum sodali Pylade in Tauricam est profectus. ¹⁾ Quo cum pervenissent, a pastoribus deprehensi ad Thoantem regem sunt deducti, qui eos in templum Dianae, ut immolarentur, duci jussit. Ibi Iphigenia fuit sacerdos, quae, postquam qui essent cognovit, illius crudelis moris, ²⁾ ex quo peregrinos mactari oportebat, oblita, ipsa signo deae sublato cum Oreste fratre et Pylade navem conscendit; celeriterque ad Graecos fines venerunt. Tali modo Orestes insania liberatus et expiatus, Deae simulacrum Brauronem vel ad vicinas Halas Araphenides detulisse dicitur, vid. Euripides in Iphig. Taur. v. 1450. Ex Attica autem propagatus est Dianae Brauroniae cultus jam antiquissimo tempore in Lemnum insulam, ut quidem ipsi Athenienses affirmabant. Colligas id ex Herodoti narratione VI. c. 137 sqq. si adhibueris simul Plutarch. de mulierum Virtut. Tom. II. p. 133 ed. Tauchnitz. Herodotus enim cum primum secundum Hecataeum exposuisset, quomodo Pelasgi ex Attica expulsi Lemnum habitaverint, deinde cap. 138 secundum Atticorum memoriam, narrat, quomodo Pelasgi illi Lemnii injurias ulsi sint. Cum enim Atticarum solemnitatum ordinem satis novissent, observasse tempus quo Brauronia age-

¹⁾ cf. Euripid. Iph. Taur. de hac fabula.

²⁾ Herod. IV. 103: *Τουτέων (Scytharum) Ταῦροι μὲν νόμοις τοισίδε χρέονται. θύουσι μὲν τῇ παρθένῳ τοὺς τε ναπηγούς καὶ τοὺς ἄν λάβωσι Ἑλλήνων ἐπαχθέντας. Τὴν δὲ δαίμονα ταύτην τῇ θύουσι, λέγουσιν αὐτοὶ Ταῦροι Ἰφιγένειαν, τὴν Ἀγαμέμνονος, εἶναι.* Mela II. 1, 95. Eurip. Iph. Taur. v. 35 — 41.

rentur, et insidiis collocatis mulieres Atticas captivas abduxisse, ¹⁾ quas deinde in matrimonium duxerint; unde liberos natos Attico sermoni et Atticis moribus assuefactos ²⁾ sed ob id ipsum Pelasgis invisos esse, itaque intestina dissidia gravissima exorta, quibus cum Herodotus Lemni insulae occupationem multis annis post per Miltiadem confectam, jungit. Paulo aliter Plutarchus rem exponit; ex ipsis mulieribus Atticis, quas Braurone abripuerint Pelasgi Tyrreni, genus semibarbarum natum, quos Athenienses ex insulis (Lemno et Imbro) expulerint. ³⁾ Hos ad Taenarum domicilia collocasse ibique post multas vicissitudines alios Melum insulam, alios Cretam se contulisse, ibique Lyctum urbem obtinuisse, ducibus Pollide et Crataida Lacedaemoniis usos. Jam quae Plutarchus ibi addit de oraculo, quod illi acceperunt Pelasgi, aperte docent cultam ab iis esse Brauroniā Dianam, cujus signum antiquitus ex Attica secum abduxerant: dicit enim ἐχρήσθη γὰρ αὐτοῖς, ὅταν τὴν θεὸν καὶ τὴν ἄγκυραν ἀπολέσωσι, παύσασθαι πλάνης, καὶ πόλιν ἐκεῖ συνοικίζειν. ὁρμισθεῖσιν οὖν πρὸς τῇ λεγομένῃ Χερρόνησῳ

¹⁾ cf. Herod. VI. c. 138: οἱ δὲ Πελασγοὶ οὗτοι, Ἀἴμνον τότε νέμόμενοι, καὶ βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι, εὖτε ἐξεπιστάμενοι τὰς Ἀθηναίων ὁρτὰς, πεντηκοντέρους στηδόμενοι, ἐλόχησαν Ἀρτέμιδι ἐν Βραυρωνί ἀγοί-σας ὁρτὴν τὰς τῶν Ἀθηναίων γυναῖκας. καὶ σφας ἐς Ἀἴμνον ἀγαγόντες, παλλακὰς εἶχον.

²⁾ cf. Herod. ibid. ὥς δὲ τέκνων αὐταὶ αἱ γυναῖκες ὑπεπλήσθησαν, γλώσσαν τε τὴν Ἀττικὴν καὶ τρόπους τῶν Ἀθηναίων ἐδίδασκον τοὺς παῖδας.

³⁾ cf. Plutarch. de mulier. virtt: Τυρρηνίδες. Τυρρηνῶν τοίνυν τῶν Ἀἴμνον καὶ Ἰμβρον κατασχόντων, ἀρπασάντων δὲ Βραυρωνοῦσιν τὰς Ἀθηναίων γυναῖκας, ἐγένοντο παῖδες, οὓς ἐξήλασαν Ἀθηναῖοι, μίξοβαρβάρους ὄντας, ἐκ τῶν νήσων.

θόρυβοι πανικοὶ προσέπεσον νύκτωρ. ὕφ' ὧν διαπτοηθέντες, ἐνεπήδησαν εἰς τὰς ναῦς ἀκόσμως ἀπολιπόντες ἐν τῇ γῇ ξόανον τῆς Ἀρτέμιδος ὃ πατρῶον ἦν αὐτοῖς εἰς Ἀἷμνον ἐκ Βραυρωνῶνος κομισθὲν, ἐκ δὲ Ἀἷμνου πανταχοῦ συμπεριαγόμενον. iidemque semper gloriati sunt necessitudine illa, qua cum Atheniensibus conjuncti erant, vid. Plutarchum ibid: διὸ καὶ νομίζουσιν, αὐτοὺς Ἀθηναίοις τε διὰ τὰς μητέρας κατὰ γένος προσήκειν, καὶ Σπαρτιατῶν ἀποίκους εἶναι. Quaeritur, quem auctorem secutus sit Plutarchus, nam ex Herodoto certe illa non petivit, quamvis non repugnent sibi hae narrationes. Et mihi quidem Philochoro usus esse videtur, siquidem apud schol. Homer. II. A. 594 haec leguntur: Σίντιες. Φιλόχορος φησι πελασγούς αὐτοὺς οὕτως προσαγορευθῆναι, ἐπεὶ πλεύσαντες ἐς Βραυρῶνα κληφόρους παρθέτους ἤρπασαν, δίνεσθαι δὲ τὸ βλάπτειν λέγουσιν. Est enim haec summa eorum, quae apud Plutarchum leguntur.

Praeterea translata est Brauroniae Dianae religio historico tempore ab Atheniensibus Amphipolin, de qua re statim dicetur, ubi templa Dianae percensebo.

Cap. III.

De Dianae Brauroniae templis et signis.

Praeter Dianae templum antiquissimum, quod Braurone fuit, reperimus etiam templum Athenis in arce, quod eidem Deae fuit consecratum, vid. Pausan. I. 23, 7: καὶ ἄλλα ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀκροπόλει οἶδα θεασάμενος — καὶ Ἀρτέμιδος ἱερόν ἐστι Βραυρωνίας, Πραξιτέλους μὲν τέχνη τὸ ἄγαλμα, τῇ θεῷ δ' ἐστὶν ἀπὸ Βραυρωνῶνος δήμου τὸ ὄνομα. Quaeritur autem, quo tempore hoc templum sit extructum. Cum Pausanias Deae signum a Praxitele factum esse dicat, facile aliquis existimet, hujus artificis aetate templum illud dedicatum esse: sed primum illo tempore

studium aedium sacrarum condendarum apud Athenienses jam deferbuerat, deinde ex titulo apud Osannum Syllog. Inscr. p. 80 et Boeckh. Corp. Insc. I, p. 237 colligas, jam belli Peloponnesii tempore illud templum in arce fuisse: ibi enim non ita multo post illud bellum donaria Dianae Brauroniae oblata commemorantur ita, ut omnino de urbano templo cogitandum videatur: ac videntur etiam donaria, quae olim in Brauronii templi arca fuerant, in urbani templi posticam cellam translata esse; cf. Boeckh. Oeconom. T. II. p. 302 et 307. Constat jam Clisthenem operam dedisse, ut sacrorum et religionum multitudo, quae antiquitus in Attica fuit, imminueretur, ut quae olim pagorum fuerant, universae civitatis fierent, compares Aristotel. Polit. VI. 2, 11: "Ἐτι δὲ τὰ τοιαῦτα κατασκευάσματα χρήσιμα πρὸς τὴν δημοκρατίαν τὴν τοιαύτην, οἷς Κλειθένης τε Ἀθηναίων ἐχρήσατο βουλόμενος αὐξῆσαι τὴν δημοκρατίαν, καὶ περὶ Κυρήνην οἱ τὸν δῆμον καθιστάντες. φυλαί τε γὰρ ἕτεραι ποιηταὶ πλείους καὶ φρατρίαι, καὶ τὰ τῶν ἰδίων ἱερῶν συνακτέον εἰς ὀλίγα καὶ κοινὰ, καὶ πάντα σοφιστέον, ὅπως ἂν ὅτι μάλιστα ἀναμιχθῶσι πάντες ἀλλήλοις, αἱ δὲ συνήθειαι διαζευχθῶσιν αἱ πρότερον.

Quod Clisthenes agitavit, maxime adjuverunt belli Persici calamitates, tunc enim pleraque Atticae terrae fana aut combusta aut spoliata: idque etiam Brauronio templo accidit, Persae enim antiquissimum Deae signum Braurone Susa asportaverunt, postea autem Seleuco rege concedente Laodiceam translatum est, vid. Pausan. III. 16, 8. ¹⁾ Itaque mihi verisimillimum vide-

¹⁾ Ἀθηναίοις δὲ ἄρα παρώφθη γενόμενον λάφυρον τῷ Μήδῳ τὸ γὰρ ἐκ Βραυρωνος ἐκομίσθη τε εἰς Σοῦσα καὶ ὕστερον Σελεύκῳ δόντος Σύριοι Λαοδικεῖς ἐφ' ἡμῶν ἔχουσι. Nam quod Pausanias ibi dubitat, num revera illud ab

tur post bella Persica cum Athenienses, urbem a barbaris vastatam instaurarent, et splendidissimis aedificiis exornarent, ibi etiam Brauroniae Dianae, quippe cujus religio ad universam civitatem pertineret, templum extruxisse: antiquum illud templum, quod Braurone fuit, cum esset privatum sanctissimo decore, jam minus habebat auctoritatis. Sin tamen quis templi in arce aedificationem ad ipsum Periclem referre velit, non adversabor. Templum autem tunc inchoatum, non perfectum esse non colligam ex eo, quod Praxiteles signum Dianae fecisse perhibetur; nam saepius factum, ut posteriore aetate ipsa arte in dies incrementa capiente nova simulacra dedicarentur. Confirmatur autem hoc titulo alio apud Boeckhium Vol. I. Nr. 155. p. 245, in quo vestimenta aliaque donaria a mulieribus Dianae oblata commemorantur, quem titulum jure Boeckhius ad hoc templum retulit: ibi autem praeter antiquum deae simulacrum (τὸ ἀρχαῖον ἔδος) etiam recentius aliquod (λίδινον ἔδος) nominatur, quod ab antiquo illo ligneo omnino diversum fuisse docuit Boeckhius. Iam cum pertineat ille titulus ad tempus ab Olympiade 107 usque ad Ol. 109, illa ipsa aetate Praxiteles floruerit, apparet illud λίδινον ἔδος esse hoc ipsum, quod Praxiteles sculpsit. Sicut Minervae Erganes, ita Dianae templum aedificatum erat inter alam Propylaeorum meridionalem ac Parthenonem, ita ut huic quidem propior esset Erganes aedicula. Utriusque fani limites hodie adhuc discerni possunt, atque intra eos, qui Dianae sacrum terminant, reliquiae illius statuae equi Trojani ahenaeae conspiciuntur. Prolixius de hac re egit Ulrichs in dissertat. supra laudata.

Iphigenia sit signum consecratum, hic nihil refert. Laodicea cur sibi vindicaverit signum, intelligas ex Lampri-
dio vit. Heliogab. c. 7.

Jam de sacerdote, quae in arce curabat Dianae sa-
era, videtur intelligendum esse, quod dicit Dinarchus in
Aristogit. §. 12: οὐκ Ἀριστογείτων ἐστίν, ὧς Ἀθηναῖοι, ὁ
κατὰ τῆς ἱερείας τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Βραυρωνίας καὶ τῶν οἰκει-
ων αὐτῆς τοιαῦτα γράψας καὶ ψευδόμενος, ὥσθ' ὑμᾶς, ἐπειδὴ
τὴν ἀλήθειαν ἐπύθεσθε παρὰ τῶν κατηγορῶν, πέντε ταλάντων
τιμῆσαι τοῦτον, ὅσον περ ἦν ἐπὶ τῇ τῶν παρανόμων γραφῇ
τίμημα ἐπιγεγραμμένον. Magis incertus est alius locus
apud Demosthenem in Cononem p. 1264; τὸν γοῦν τῆς
Βραυρωνόθεν ἱερείας πατέρα ὁμολογουμένως οὐχ ἀψάμενον τοῦ
τελευτήσαντος, ὅτι τῷ πατάξαντι τύπτειν παρεκελεύσατο, ἐξέβα-
λεν ἢ βουλή ἢ ἐξ Ἀρείου πάγου: nam potest hic alius quo-
que numinis sacerdos intelligi, quae ex Braurone pago
oriunda fuit; nam mulieres, ubi earum origo indicanda
est, non ipsis gentilibus nominibus appellantur, sed aut
praepositio ἐκ adhibetur, velut ἐκ Φυλασίων, non Φυλασία
(vid. Leake p. 220), aut adverbium, velut Φλυῆθεν, cum
vir Φλυεύς dicatur (vid. Ross. p. 102) itaque recte
Βραυρωνόθεν dictum, non Βραυρωνία. Confirmat autem hic
locus, quod cap. I. ostendere conatus sum, peculiarem
pagum fuisse Brauronem. Sed cum sacerdotia fere cer-
tis quibusdam familiis fuerint adjuncta probabile est,
etiam Brauroniae Dianae sacerdotes certe ex Brauro-
niis mulieribus lectas fuisse, itaque vel sic de hujus
maxime deae sacerdote cogitandum esse censeo: illud
tamen incertum, utrum sacerdos sacelli Brauronii an
templi urbani dicatur. Sed de Brauronii sacri sacerdote
accipiendus Pollucis locus IX, 74: ἀλλὰ καὶ κόρη νόμισ-
μα παρ' Ἀθηναίοις ἦν, ὡς Ὑπερίδης φησὶν, τῷ παιδίῳ τῆς ἐν
Βραυρῶνι ἱερείας τῶν ἀναθημάτων τι λαβόντι παραβληθῆναι
λέγων ἐπὶ πείρα συνέσεως κόρην καὶ τετράδραχμον, καὶ ἐπειδὴ τὸ
τετράδραχμον εἴλετο, δόξαι διακρίνειν ἤδη τὸ κέρδος δύνασθαι.

Nec continuit se religio Brauroniae Dianae Atticae

terrae finibus, sed etiam ad colonias videtur propagata esse. Certe Amphipoli hujus deae fuit templum, cujus reliquias solas ex urbis totius ruinis superstites esse sua aetate docet Antipater in Anthol. Pal. IX. 16:

Στρομόνι καὶ μεγάλῳ πεπολισμένον Ἑλλησπόντῳ
ἥριον Ἡδωνῆς Φυλλίδος, Ἀμφίπολι,
λοιπά τοι Αἰδοπίης Βραυρωνίδος ἔχνην νηοῦ
μῖμνει καὶ ποταμοῦ τὰμφιμάχητον ὕδωρ.

Deae signum, quod fuit antiquitus Braurone, ab Iphigenia Tauris allatum esse apparet ex Pausania I. 33, 1:

Μαραθῶνος δὲ ἀπέχει τῇ μὲν Βραυρῶν, ἔνθα Ἰφιγένειαν τὴν
Ἀγαμέμνονος ἐκ Ταύρων φεύγουσαν τὸ ἄγαλμα ἀγομένην τῆς
Ἀρτέμιδος ἀποβῆναι λέγουσιν, καταλιποῦσαν δὲ τὸ ἄγαλμα ταύτῃ
καὶ εἰς Ἀθήνας καὶ ὕστερον εἰς Ἄργος ἀφικέσθαι; et III. 16, 7,

ubi narrat Lacedaemonios pariter sibi vindicare antiquissimum illud simulacrum, et ipse quidem Pausanias Lacedaemoniis favet, quamquam argumenta, quae profert, levia sunt: dicit enim haec maxime: ποίῳ γὰρ δὴ λόγῳ κατέλιπεν ἂν ἐν Βραυρῶνι Ἰφιγένεια τὸ ἄγαλμα; ἢ πῶς, ἥνίκα Ἀθηναῖοι τὴν χώραν ἐκλιπεῖν παρεσκευάζοντο, οὐκ ἐσέθεντο καὶ τοῦτο ἐς τὰς ναῦς; καίτοι διαμεμένηκεν ἔτι καὶ νῦν τηλικούτο ὄνομα τῇ Ταυρικῇ θεῷ, ὥστε ἀμφισβητοῦσι μὲν Καππάδοκες καὶ οἱ τὸν Εὐξείνιον οἰκοῦντες τὸ ἄγαλμα εἶναι παρὰ σφίσιν. ἀμφισβητοῦσι δὲ καὶ Λυδῶν οἷς ἐστὶν Ἀρτέμιδος ἱερὸν Ἀναῖτιδος Ἀθηναίοις δὲ ἄρα παρώφθη γενόμενον λάφυρον τῷ Μηδῶ. τὸ γὰρ ἐκ Βραυρῶνος ἐκομίσθη τε ἐς Σοῦδα καὶ ὕστερον Σελεύκου δόντος Σύριοι Λαοδικεῖς ἐφ' ἡμῶν ἔχουσιν et quae sequuntur. Ut mittamus hanc disceptationem utri meliore jure venerandum illud simulacrum sibi vindicaverint, illud non est dubium, quin Athenienses gloriati sint, signum Dianae, quod olim Braurone fuit, Tauris esse allatum, postea autem abductum a Persis neque unquam restitutum: quod Pausanias iterum suo

2

mic

testimonio confirmat VII, 46, 3: Βασιλέα τε τῶν Περσῶν Ξέρξην τὸν Δαρείου, χωρὶς ἢ ὅσα ἐξεκόμισε τοῦ Ἀθηναίων ἄσπεως, τοῦτο μὲν ἐκ Βραυρωνος ἄγαλμα ἴσμεν τῆς Βραυρωνίας λαβόντα Ἀρτέμιδος.

Itaque apparet illud signum, quod Pausanias suo quoque tempore Braurone extare dicit I, 23, 7: καὶ τὸ ἀρχαῖον ξόανόν ἐστιν ἐν Βραυρωνί, Ἀρτεμις, ὡς λέγουσιν ἡ Ταυρικὴ, licet antiquitatis speciem referret, diversum esse, adde ibidem 33, 1: ξόανον μὲν δὴ καὶ αὐτόθι ἐστὶν Ἀρτέμιδος ἀρχαῖον· τὸ δὲ ἐκ τῶν βαρβάρων οἵτινες κατὰ γνώμην ἔχουσι τὴν ἐμὴν, ἐν ἑτέρῳ λόγῳ δηλώσω. Nimirum sublato illo venerandae antiquitatis signo Brauronii aliud ad similitudinem illius ex ligno factum substituerunt, ut damnum aliquo modo resarcirent, non ut antiquitatis famam mentirentur.

Sed prorsus discrepat a Pausaniae narratione, quae cur fide in digna habeatur, nulla causa est, ea fama, quam Euripides in Iphigenia Taurica sequitur. Leguntur ibi haec v. 1415 ed. Seidler:

χώρει λαβὼν ἄγαλμα, σύγγονόν τε σὴν.
ὅταν δ' Ἀθήνας τὰς θεοδμήτους μόλης,
χώρος τίς ἐστιν Ἀτθίδος πρὸς ἐσχάτοις
ὄροισι, γείτων δειράδος Καρυστίας,
ἱερὸς, Ἀλᾶς νιν οὐμὸς ὀνομάζει λεώς·
ἐνταῦθα, τεύξας ναὸν, ἰδρυσαι βρέτας,
ἐπώνυμον γῆς Ταυρικῆς, πόνων τε σῶν,
οὓς ἐξεμόχθεις, περιπολῶν καθ' Ἑλλάδα,
οὔστοις Ἑρινύων· Ἀρτεμιν δὲ νιν βροτοὶ
τολοιπὸν ὑμνήσουσι Ταυροπόλον θεᾶν·
νόμον τε θεὸς τόνδ', ὅταν ἐορτάζη λεώς,
τῆς σῆς σφαγῆς ἅποιν', ἐπισχέτω ξίφος
δέσρῃ πρὸς ἀνδρὸς, αἵμά τ' ἐξανιέτω
ὀσίας ἑκατι θεᾶς, ὅπως τιμὰς ἔχῃ.

σὲ δ' ἀμφὶ σέμνας, Ἰφιγένεια κλίμακας
 Βραυρωνίας δεῖ τῆσδε κληδονχεῖν θεᾶς·
 οὐ καὶ τεθάψει κατθανοῦσα, καὶ πέπλων
 ἄγαλμά σοι θήσουσιν, εὐπῆνους ὑφᾶς,
 ἃς ἂν γυναῖκες, ἐν τόκοις ψυχοῤῥαγεῖς,
 λείπωσ' ἐν οἴκοις:

Euripides igitur non Brauronem dicit simulacrum Dianae esse allatum, sed potius Halas Araphenides, ibique ab Iphigenia conditum Dianae Ταυροπόλου fanum, quod probe distinguendum a Brauronio templo, vide Strabonem IX. p. 257: Κάμψαντι δὲ τὴν κατὰ τὸ Σούνιον ἄκραν, ἀξιόλογος δῆμος Σούνιον· εἴτα Πρασιαί, Στειρία, Βραυρῶν, ὅπου τὸ τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος ἱερὸν, εἴτα Ἀλαὶ αἱ Ἀραφηνίδες· ὅπου τὸ τῆς Ταυροπόλου ἱερὸν, εἴτα Μυῤῥινοῦς, Προβάλιθος, Μαραθῶν. Idem tamen Euripides deinde addit Iphigeniam fuisse sacerdotem non Dianae Tauropolae, quod fortasse aliquis conjiciat, sed Brauroniae, eandemque Braurone esse sepultam. Euripides igitur videtur prorsus adversari illi famae, qua Brauronem deae signum allatum esse dicebatur, et eandem famam potius fano Araphenio vindicat. Cum Euripide consentire videtur Callimachus in hymno in Dianam v. 173:

Ἦ ἵνα δαῖμον Ἀλὰς Ἀραφηνίδας οἰκῆσουσα

Ἦλθες ἀπὸ Σκυθίας, ἀπὸ δ' εἶπας τέθμια Τάυρων.

fortasse ipsius Euripidis auctoritatem secutus; at Callimachus nihil aliud dicit quam Tauropolae sacra, quae Halis fuerunt, e Scythia profecta esse et in terra Attica de pristina crudelitate remisisse; nihil autem omnino dicit de Dianae simulacro. Neque tamen Euripides videtur quidquam de Brauroniorum dignitate detrahere voluisse, quandoquidem ipsam Iphigeniam Dianae Brauroniae sacerdotem fuisse et illic sepultam esse dicit: confirmat igitur Euripides quoque, id quod aliunde scimus, Iphige-

niae memoriam arcte cum Braurone cohaerere: et huc pertinet quod Euphorion dicit:

Ἀγχίαλον Βραυρώνα, κενήριον Ἰφιγένειας.
sane cenotaphium tantum dicit, siquidem alii alibi Iphigeniam sepultam esse ferebant, ¹⁾ at indicat certe, Brauronios hac fama gloriatos esse. Ut ut est, Euripides aliqua ex parte discrepat a vulgari narratione, quam Pausanias videtur sequi; quam quidem discrepantiam ne animadvertisse quidem videntur Euripideae fabulae editores. Vir doctissimus Th. Bergk, quocum rem communicaveram, hanc difficultatem ita solvendum censuit, ut existimaret Euripidem cum parum fuisset honesta confessio antiquum illud Dianae simulacrum in Persarum manus incidisse et sublatum esse, aut ipsum haec finxisse consulto, aut secutum esse vulgi opinionem, quod ut patriae honori prospiceret, negaverit illud, quod Persae Braurone secum abstulerint, esse ab Iphigenia in Atticam terram advectum, sed potius Deae Tauropolae signum, quod Halis fuit, quod cum haud dubie et ipsum vetustate esset insigne et ex Persarum incursione servatum esset, facile poterat probari: sed alias Euripidem communem famam esse tuitum, cum Iphigeniam fani Brauronii aedituam dixerit: nihil enim causae fuisse, cur quidquam hac in re novaret.

Cap. IV.

De Dianae Brauroniae sacris et solennitatibus.

Accedimus ad ipsa Dianae sacra, quae Brauronia (Βραυρώνια) appellata sunt, in quibus capram immolatam

¹⁾ Quemadmodum Megaris quoque ostendebatur Iphigeniae heroum, vid. Pausan. I. 43. 1.

esse Deae testatur Hesychius: Βραυρωνία ἐστὶν Ἀρτέμιδι
 Βραυρωνία ἄγεται καὶ θύεται αἰξ. *cujus* victimae originem
 fortasse aliquis inde repetat, quod caprarum in Atti-
 ca largus fuerit proventus, (unde et *Αἰγικορεῖς* dicti) ita-
 que hoc sacrificium facile omnibusque in promptu fu-
 isse. Sed videtur hic quoque majus quid sanctiusque
 subesse. Etenim Brauronii vindicabant sibi nobilem il-
 lam de Iphigeniae sacrificio famam; hanc enim virginem
 non Aulide, ut vulgo ferebatur, sed Braurone Dianae
 oblatam esse victimae loco, id quod plane dicit schol.
 Aristoph. Lys. 645: Οἱ δὲ τὰ περὶ τὴν Ἰφιγένειαν ἐν Βραυ-
 ρωνί φασιν, οὐκ ἐν Αὐλίδι. Εὐφορίων — δοκεῖ δὲ Ἀγαμέμ-
 νων σφαγιάσαι τὴν Ἰφιγένειαν ἐν Βραυρωνί, οὐκ ἐν Αὐλίδι.
 καὶ ἄρκτον ἀντ' αὐτῆς, οὐκ ἔλαφον φονευθῆναι. quae breviter
 quidem exposita sunt, ita tamen ut appareat, grammati-
 cum indicare voluisse, Agamemnonem obtulisse quidem
 ex Calchantis responso filiam, sed servatam illam esse
 ab ipsa Diana, quae non ut vulgo creditum est, cervam,
 sed ursam substituerit, unde grammaticus originem
 illius ritus, qui *ἄρκτεία* vocatur (de quo statim
 dicam) repetit: nam hujus ritus primordia ut ex-
 planaret, scholiasta haec omnia adnotavit. Et ser-
 vatam esse Iphigeniam etiam secundum Brauronio-
 rum fabulas inde intelligitur, quod Iphigeniam a terra
 Taurica auctam sacrum Dianae signum ad ipsos attu-
 lisse, eandemque primam hujus deae sacerdotem fuisse
 atque Braurone etiam sepultam esse contendebant. Du-
 bitari autem vix potest, quin Brauronii postea demum,
 quoniam simulacrum illud Dianae e Taurica terra ab
 Iphigenia adportatum, ab eademque omnis illa religio
 instituta esse credebatur, ad se transtulerint antiquam
 de Iphigenia mactata memoriam. Sed non sine ratione
 aliqua hoc fecisse videntur. Etenim haud dubie antiqui-

tus Dianae hujus religio non fuit libera ab ea immanitate, cujus vestigia manifesta etiam in Graecia multis locis reperimus, ut humana victima numen divinum, quod asperum atque iracundum timidi suspiciebant, placaretur. Cum Boettigero enim, qui (*Kunstmythologie* I. p. 155 sqq.) illas humanas victimas a Phoenicibus ad Graecos translatas esse censet, non consentio, minus etiam cum Vossio, qui (*Antisymbolik* II. p. 452) non antiquitus, sed post Hesiodi demum aetatem ejusmodi sacrificia a barbaris ascita tanquam pestem aliquam Graeciam infecisse arbitratur. Eo enim tempore, quo indoles Graeci populi, a naturali statu proficiscentis, rudissima fuit, religionem deorumque cultum huic indoli non dissimilem, ab homicidiis haud abhorruisse, non mirum est. Quae cum in Jovis Lycaeii cultu ¹⁾ antiquissimo reperiantur, a Phoenicibus illuc translata esse non possunt, (quamvis Theophrastus loco laudato haec sacra cum Saturnalibus Carthaginiensium comparet), nam ad Arcades montibus septos, exteri populi commeare non solebant, neque illis cum ceteris Graecis arcta conjunctio intercedebat, sed ipsi potius, quae a patribus et majoribus tradita acceperant, magna cum tenacitate servabant. Aucta tamen humanitate Graecorum moribusque mitigatis, dii quoque, pristina crudelitate deposita, non amplius humano sanguine gaudebant, sed hominum loco hostias sibi immolari ipsi volebant; id quod fabula de Iphigenia aliaeque similes perspicue indicant. Itaque cum jam digniores de diis concepissent opiniones, hostiae vel etiam prorsus incruenta sacrificia in locum humanarum victimarum successerunt ²⁾. Id eti-

¹⁾ Vid. Paus. VIII. 38. Theophrast. apud Porphyrr. de abstinent. II. 27.

²⁾ Bene Servius ad Virg. Aen. IX. v. 585 adnotat: „Palici primum humanis hostiis placabantur, quibusdam sacris mitigati sunt, et eorum immutata sacrificia.“

am in Brauroniae Dianae sacris evenisse perspicue ostendit illa de Iphigenia immolata fama, quam commode ad se Brauronii transtulerunt.

Et ejusmodi immania sacrificia a Dianae numine non aliena esse multa ostendunt, quemadmodum etiam seriore aetate Arcadii prope Megalopolin Dianam humanis victimis placare solebant; vid. Tatianum adv. Graecos c. 48. Sed longe maxima est similitudo sacrorum Dianae Tauropolae, quae in ipsa Brauronis vicinia Halis celebrabantur, quaeque, ut postea videbimus arcto vinculo cum Dianae Brauroniae religione cohaerent: in his enim manifestae humanarum victimarum reliquiae reperiuntur. Vir enim aliquis gladio cervicibus admoto sanguinem emittere cogeatur, in memoriam mactatae Iphigeniae, ne pietas in Deam violaretur, cui satisfieri credebatur, si quantumlibet sanguinis flueret. vide Eurip. Iphig. Taur. v. 1423 sqq, unde apparet haec non ad Brauronia sacra referenda esse, quemadmodum opinantur, sed ad Tauropolae Dianae religionem pertinere. Etiam Diana Orthia sive Orthosia, Lacedaemone culta, humanis victimis placari solebat (Paus. III. 16), Lycurgus vero in Deae ara homines immolari vetuit et pueros ad ejus aram, donec sanguis flueret, flagellis caedi jussit; hoc modo enim ara sanguine imbuebatur, ac Deae satisfiebat, cf. Schneidewin de Diana Phacelitide. Goettingae 1832 p. 25 *). Et ut Brauronis incolae, sic Lacedaemonii quoque hujus Deae signum ab Oreste sibi allatum esse gloriabantur. vid. Pausan. l. l. et Acronem ad Hor. Od. I. 7, 10, quamquam Orthiae Dianae sacra aliquantum diversa fuisse videntur. Sic igitur etiam in Brauroniae

*) cf. etiam Theophrastus ap. Porphy. de abstinent. II. 27: κατὰ περίοδον τῆς τοῦ νομίμου χάριν μνήμης ἐμφύλιον αἷμα ραίνουσι πρὸς τοὺς βωμοὺς.

Dianae sacris, abolito infando homicidii more substitutum est ursae, quippe quod sacrum esset illi Deae animal, sacrificium, quare etiam Brauronii Dianam, cum servare vellet virginem, non cervam, sed ursam subjecisse perhibebant, quandoquidem ipsi antiquitus ursam huic Deae immolare solebant.¹⁾ At videtur hoc, quod scholiasta Aristophanis testatur, repugnare Hesychii testimonio, quo supra usus sum, qui solemnem victimam Brauronis capram fuisse dicit. Sed hanc discrepantiam facile conciliare licet, etenim antiquitus haud dubie ursam mactabant, postea, cum terrae Atticae asperitas mitigata esset et hae ferae deficerent vel certe rarescerent²⁾, ipsa necessitate cogente alio genere victimarum usi capras immolare coeperunt. Et prorsus simile sacrificium reperitur in Patmo insula, ubi Diana Scythica colebatur, cujusque cultus ab Oreste institutus esse dicebatur, cui deae capras immolatas esse reperimus cf. Ludov. Rossii Inscr. Graec. inedit. fasc. II. p. 72. n. 1904. et in Welckeri Rhein. Mus. 1843. Tom. 5. p. 269. Denique comparari etiam potest quod Pausanias IX. 8. 1 de Bacchi Aegobori sacrificio tradit, nam cum olim ex oraculi responso puer ingenuus immolari solitus esset, non ita multo post ipso deo auctore capram mactabant³⁾. Quod exemplum satis illustrat illas vicissitudines, quas Brauroniae Dianae religionem subiisse diximus.

¹⁾ Ita etiam Patris, Achajae urbe, in honorem Dianae Laphriae ursas immolabant, Paus. VII. 18, 13.

²⁾ Nam ex Pausania colligas etiam seriore aetate certe in Parnethe monte ursas fuisse, vid. I. 32, 1: "Ὁρη δὲ Ἀθηναίοις ἐστὶ Πεντελικὸν ἐνθα λιθοτομιαί, καὶ Πάρνης, παρεχόμενην θήραν συῶν ἀγρίων καὶ ἄρκτων."

³⁾ Καὶ σφίσιν ἅμα ἀφίκετο ἐκ Δελφῶν τῷ Διονύσῳ θύειν παῖδα ὠραίου, ἔτεσι δὲ οὐ πολλοῖς ὕστερον τὸν θεόν φασιν αἶγα ἱερεῖον ὑπαλλάξαι σφίσιν ἀντὶ τοῦ παιδός.

Jam dicendum est de nobili illo Brauroniorum ritu, qui ἀρκτεία vocabatur. In Brauronis enim celebrandis puellae neque minus quinque neque plus decem annos natae, partes primarias sustinebant, quae croceo amictu velatae Dianae sacris initiabantur. Sacer ritus hujus puellarum consecrationis ἀρκτεία (ἀρκτεύειν) vocabatur, unde puellae ἀρκτενόμεναι sive ἄρκτοι dicebantur, quamquam pro ἀρκτεύειν etiam δεκατεύειν dicebatur. Docent haec grammaticorum loci quos infra adscripsi ¹⁾. Ex his

¹⁾ cf. Harpocration v. ἀρκτεῦσαι Λυσίας ἐν τῷ ὑπὲρ Φρυνίχου θυγατρὸς, εἰ γνήσιος, τὸ καθιερωθῆναι πρὸ γάμων τὰς παρθένους τῇ Ἀρτέμιδι τῇ Μουνυχίᾳ ἢ τῇ Βραυρωνίᾳ. τὰ δὲ συντείνοντα εἰς τὸ προκείμενον εἴρηται παρὰ τε ἄλλοις καὶ Κρατερῶ ἐν τοῖς Ψηφίσμασιν. ὅτι δὲ αἱ ἀρκτενόμεναι παρθένοι ἄρκτοι καλοῦνται, Εὐριπίδης Ὀψιπύλῃ, Ἀριστοφάνης Ἀημνίαις καὶ Λυσιστράτῃ.

Idem s. v. δεκατεύειν. Δημοσθένους δ' ἐν τῷ κατὰ Μέδοντος περὶ τινος παρθένου λέγοντος οὕτως, „οὐ δεκατεῦσαι ταύτην οὐδὲ μνησθαι“ Δίδυμος ὁ γραμματικὸς περὶ τούτου βιβλίον γράψας φησὶν ὅτι τὸ δεκατεῦσαι Λυσίας ἐν τῷ περὶ τῆς Φρυνίχου θυγατρὸς ἀρκτεῦσαι εἴρηκεν. δεκατεῦσαι μέντοι, φησὶν, κυρίως ἐλέγετο τὸ καθιερῶσαι, ἐπειδὴ περ ἔθος ἦν Ἑλληνικὸν τὰς δεκάτας τῶν περιγινόμενων τοῖς θεοῖς καθιεροῦν. ἴσως δὲ τὸ ἀρκτεῦσαι δεκατεῦσαι εἴρηκεν ὁ ῥήτωρ, ἐπειδὴ αἱ δεκετίδες ἤρκτενον.

Suidas v. ἀρκτεῦσαι cum Harpocrate fere consentit, idem s. v. Ἄρκτος ἢ Βραυρωνίοις. ἀρκτενόμεναι γυναῖκες τῇ Ἀρτέμιδι ἐορτὴν ἐτέλουν, κροκωτὸν ἡμφιεσμέναι, οὔτε πρεσβύτιδες ἢ ἐτῶν οὔτε ἐλάττους ἢ, ἀπομειλισσόμεναι τὴν θεόν.

Pollux. V. c. 12. Ἀρκτεῦεσθαι δὲ τὰς παρθένους ἔλεγεν ὁ δῆμος Ἀττικός.

Hesychius v. Ἀρκτεῦεσθαι τὸ καθιερωθῆναι τὰς παρθένους τῇ Ἀρτέμιδι τῇ Μουνυχίᾳ ἢ τῇ Βραυρωνίᾳ. ἔλεγον δὲ καὶ τὸ ἀρκτεύειν δεκατεύειν, ἐπεὶ ἐπρασδον αὐτὸ αἱ παρθένοι περὶ τὸν δεκαετῆ χρόνον οὔσαι.

grammaticorum locis maxime insignis est Harpocratio-
nis, qui non solum Craterum dicit de hoc ritu diligenter
exposuisse, sed etiam Lysiam, Euripidem, Aristophanem
auctores adhibet, qui haec attigerint. Et Lysias qui-
dem quo pacto in illa oratione hanc ceremoniam com-
memorare potuerit, facile intelligitur, quoniam fuit ora-
tio in ἐπιδικασίᾳ ἐπικλήρου habita, conf. Hoelscher de
Lysiae scriptis p. 210. Euripides autem quo modo in
Hypsipyle tragoedia potuerit ἀρκτείας mentionem injicere,
incertum sane est; conjicere autem licet, ipsam Hypsi-
pylem, cum vitam suam et adversas res nutricis garru-
lae modo exponeret *), dixisse, se, quippe quae regio

Idem: ἀρκτεία ἡ τῶν ἀρκτενομένων παρθένων τελετή.

Schol. ad. Aristoph. Lysistr. v. 645. ἄρκτον μιμούμε-
ναι τὸ μυστήριον ἐξετέλουν. αἱ ἀρκτενόμεναι δὲ τῇ θεῷ
προκωτὸν ἡμφιέννυντο, καὶ συνετέλουν τὴν θυσίαν τῇ
Βραυρωνίᾳ Ἀρτέμιδι καὶ τῇ Μουνυχίᾳ, ἐπιλεγόμεναι παρ-
θένοι, οὔτε πρεσβύτεραι δέκα ἐτῶν οὔτ' ἐλάττους πέντε.

Bekkeri anecdota Vol. I. p. 206. Ἀρκτεῦσαι: τῇ Ἀρ-
τέμιδι καὶ τῇ ἄρκτῳ ἀφοσιώσασθαι καὶ θυῖναι, ὅπερ ἐποί-
ουν πρὸ τῶν γάμων αἱ κόραι διὰ τὸν τῆς θυσίας χρησ-
μόν, et p. 234: Δεκατεύοντες: ἔλεγον δὲ καὶ τὸ ἀρκτεῦναι
δεκατεύειν, ἐπεὶ ἔπραττον αὐτὸ αἱ παρθένοι περὶ τὸν δε-
καετῇ χρόνον οὔσαι. καὶ τὸ δεκάζειν δεκατεύειν. εἴρηται δὲ
ἀρκτεῦναι ἀπὸ τοῦ τὰς παρθένους θεραπεύειν τὴν Ἀρτε-
μιν. cf. etiam p. 244.

*) Fecit haud dubie in prologo; nam Welckerus certe erravit
(die griech. Tragödien Tom 2. p. 556) cum existimat pri-
mos versus hujus tragoediae Bacchum dicere:

Διόνυσος, ὃς θυρσοῖσι καὶ νεβρῶν δοραῖς

Καθαπτὸς ἐν πεύκαισι Παρνασσὸν κατὰ

Πηδᾶ χορεύων παρθένοισι σὺν Δελφίσι.

nam huic explicationi tertia persona πηδᾶ repugnat: immo

Hypsipyle in initio tragoediae prologum agens de suo ge-
nere exponit: nam Bacchus avus Hypsipylae fuit.

genere oriunda esset, puellam Dianae sacris iniciatam et ἀρκτείας officio functam esse. In Lemnum insulam autem Dianae Brauroniae cultus e terra Attica propagatus fuit, itaque illic quoque ἀρκτείας ritus non ignotus erat; maximeque ejus commemoratio Euripidi convenire videtur, qui saepe solet, quae Atticis sunt propria, ea ad heroes, quos in scena exhibet, transferre. Jam Aristophanes quo consilio mentionem fecerit hujus ritus in Lemniis facile possumus conjicere: nam in hac Comoedia poeta non tam Euripidis Hypsipylem risit, quod existimavit Diindorfius, sed ut Th. Bergkii ostendit in Poet. Comicis II. parte II p. 1096 Atheniensium in novis barbarisque religionibus admittendis levitatem perstrinxit, ita ut maxime Bendidis, Thraciae deae, cujus cultus tum Athenas erat translatus, rationem haberet. Videtur enim poeta comicus Argonautas, cum Lemnum advenissent, illi deae sacra facientes induxisse; conferras Fr. VII et VIII illius comoediae. Lemnum autem, ut supra vidimus, Dianae Brauroniae religio ex Attica terra propagata esse ferebatur; et Aristophanes, qui fortasse Dianam Brauroniam a Lemniis mulieribus cultam cum Bendide, Thracia dea confudit, (quod recte an secus fecerit, postea videbimus) ideo etiam ἀρκτείας ritum commemoravit.

Bene autem factum, quod alter certe Aristophanis locus integer extat; in Lysistrata enim v. 645 haec reperiuntur

εἴτ' αλετοῖς ἢ δεκέτις οὔσα τὰρχηγέτι·
καὶ τ' ἔχουσα τὸν προκάτὸν ἄρκτος ἢ Βραυρωνίοις·
κάκανηφόρου ποτ' οὔσα παῖς καλὴ, "χουδ'
ἰσχάδων ὀρμαθόν·

qui locus persus confirmat, quod grammatici dicunt, ἄρκτους vocari puellas Dianae Brauroniae sacris iniciatas, easdemque crocotum gestare, nec decennio majores hoc

honore functos esse, quod aperte docent ea, quae praemisit εἴτ' ἀλετοῖς ἤν δεκέτις οὔσα. Huc grammatici etiam verbum δεκατεύειν referunt, quae quidem explicatio mihi satis incerta videtur: nam cum Suidas planis verbis dicat, puellas intra quintum et decimum annum initiatas esse his Dianae mysteriis, neque vero decimum aetatis annum agentes, non satis convenire arbitror vocabulum δεκατεύειν, si aetatis notionem in eo esse censemus. Verum cum δεκάτη et δεκατεύειν nihil aliud significet, quam decumas, sive omnino primitias diis consecrare (unde Callimachus in hymno in Del. v. 278 dixit: Ἀλλά τοι ἀμφιετῆς δεκατηφόροι αἰὲν ἀπαρχαὶ Πέμπονται) eodem modo etiam hic vocabulum δεκατεύειν explicandum existimo*), ut δεκατεύειν idem sit quod καθιεροῦν τὰς παρθένας, quemadmodum grammatici activam formam ἀρκετεύειν interpretantur.

Hujus sacri ritus originem Suidas s. v. ἄρκτος ἢ Βραυρωνίοις et scholiasta Aristophanis Lysistr. v. 645**) inde

*) Et sic etiam Didymus interpretatur.

**) Suidas s. v. ἄρκτος ἢ Βραυρωνίοις. ἐπειδὴ ἄρκτος ἀγρία ἐπιφοιτῶσα διέτριβεν ἐν τῷ δήμῳ Φιλαίδων καὶ ἡμερωθεῖσαν αὐτὴν τοῖς ἀνθρώποις σύντροφον γενέσθαι, παρθένον δὲ τινα προσπαίζειν αὐτῇ, καὶ ἀσελγαινοῦσθαι τῆς παιδίσκης παροξυνθῆναι τὴν ἄρκτον, καὶ καταξέδαι τῆς παρθένου. ἐφ' ᾧ ὀργισθέντας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς κατακοντίσαι τὴν ἄρκτον, καὶ διὰ τοῦτο λοιμῶδη νόσον τοῖς Ἀθηναίοις ἐμπεσεῖν. χρηστηριαζομένοις δὲ τοῖς Ἀθηναίοις εἶπε λύσιν τῶν κακῶν ἔσεσθαι, εἰ τῆς τελευτησάσης ἄρκτου ποινὰς ἀρκετεύειν τὰς ἑαυτῶν παρθένας ἀναγκάσουσι καὶ ἐψηφίσαντο οἱ Ἀθηναῖοι μὴ πρότερον συνοικίξενθαι ἀνδρὶ παρθένον, εἰ μὴ ἀρκετεύσειε τῇ θεῷ.

Schol. ad Aristoph. Lysistr. v. 645: ἐπετέλουν δὲ τὴν θυσίαν αἱ κόραι ἐκμειλισσόμεναι τὴν θεὸν, ἐπειδὴ λοιμῶ περιπεπτώκασι οἱ Ἀθηναῖοι, ἄρκτον ἡμέραν ἀνηρηκότες τῇ θεῷ. Alius scholiasta ad h. l.: ἄρκτος τις ἐδόθη εἰς τὸ

repetunt, quod ob ursam sacram, quam juvenes Athenienses interfecerant, quia sororis virginis faciem laeserat Diana pestilentiam immiserit. Atheniensibus in his angustiis oraculum consulentibus Deum respondisse, finem mali futurum, si in ursae peremtae honorem virgo vel virgines ursae speciem imitatae Deae quasi consecrarentur. Quapropter Athenienses lege cavisse, ne qua virgo viro traderetur, nisi ursam imitata deae consecrata fuisset. Legem fuisse, qua id cautum fuerit, aliunde quidem non constat*) et valde dubitaverim, num

ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος καὶ ἡμερώθη. πότε οὖν μία τις παρθένος ἔπαιξε πρὸς αὐτὴν καὶ ἐξύσθη ἢ ὄψις αὐτῆς ὑπὸ τῆς αἰχμῆς. καὶ λυπηθεὶς ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς ἀνείλε τὴν ἀρκτον. ἡ δὲ Ἀρτεμις ὀργισθεῖσα ἐκέλευσε παρθένον μιμήσασθαι τὴν ἀρκτον πρὸ τοῦ γάμου, καὶ περιέπειν τὸ ἱερὸν κροκωτὸν φοροῦσαν. καὶ τοῦτο ἀρκτεῦσθαι ἐλέγετο.

Bekkeri anecdota p. 444; quae ibi narrantur, Dianam Munychiam quidem spectant, sed hanc non diversam fuisse a Brauronia postea ostendam. Verba haec sunt: καὶ ἄλλως ἀρκτεῦσαι λέγεται τὸ ὥσπερ ἄριστον ἀφοσιώσασθαι τῇ Ἀρτέμιδι καὶ θῦσαι. ἐρρήθη δὲ ἐκ τοῦ ἀρκτον ποτὲ φανῆναι, ὡς λόγος, ἐν Πειραιεῖ καὶ πολλοὺς ἀδικεῖν, εἴτα ὑπὸ νέων τινῶν αὐτὴν ἀναιρεθῆναι, καὶ λοιμὸν ἐπιγενέσθαι, χρῆσθαι τε τὸν θεὸν τιμᾶν τὴν Ἀρτεμιν καὶ θῦσαι κόρην τῇ ἀρκτι. τῶν οὖν Ἀθηναίων πρᾶττειν τὸν χρησμὸν μελετώντων. εἰς τις ἀνὴρ οὐκ εἶα, αὐτὸν εἰπὼν καταθύσειν. ἔχων οὖν αἶγα, καὶ ὀνομάζων ταύτην θυγατέρα, ἔθυσσε λάθρα, καὶ ἐπαύσατο τὸ πάθος. εἴτα τῶν πολιτῶν διαπιστούντων, ἔφη ὁ ἀνὴρ ἐπεροτᾶν τὸν θεόν. τὸν δὲ ἀνειπόντα θῦσαι καὶ τὸ λοιπὸν οὕτως ποιεῖν φήσαντος, ἔξεϊπε τὸ λάθρα γεγονὸς, καὶ ἀπὸ τούτου αἱ κόραι πρὸ τοῦ γάμου ἀρκτεῦειν οὐκ ὤκνουσιν, ὥσπερ ἀφοσιούμεναι τὰ τῆς θηρίας.

*) Quamquam fuisse populiscita, quae ad haec sacra pertinebant, colligo ex Harpocrate v. Ἀρκτεῦσαι — τὸ καθερωθῆναι πρὸ γάμων τὰς παρθένους — τὰ δὲ συντείνον-

omnes virgines Atheniensium ante nuptias his mysteriis, quae scholiasta Aristophanis dicit, initiatae fuerint. Videtur enim nobilibus tantum ad ἀρκτείαν datus esse; in Aristophanis Lysistrata v. 646 — 650 certe mulier Atheniensis ἀρκτείαν inter eos honores, quibus perfuncta sit recenset, quippe quos nobiles tantum virgines suscipere solebant, ut canephoriorum ritum in Panathenaeorum et aliis solemnibus ¹⁾). Electas esse ex multitudine puellas videtur etiam verbum δεκατεύειν indicare, quemadmodum supra interpretatus sum, confirmatque scholiasta Aristophanis, qui dicit: ἐπιλεγόμεναι παρθένοι.

Recentiores, quomodo haec ἀρκτείας ceremonia explicanda sit, et unde hoc ipsum nomen sit inditum, alii aliter explicuerunt. Godofredus quidem Hermannus de explicatione invenienda prorsus desperavisse videtur, qui in dissertatione de Apolline et Diana in Opusculis Vol. VII. p. 312 dicit: “Ita multiplicatis sacris Dianae communicatoque cultu cum aliarum religionibus dearum non est nobis animus singula persequi, quae partim inexplicabilia, partim deliramenta mythologorum sunt, vel Calydonium suam aut Arcadicam ursam Dianam esse imaginantium, ursulasque appellitare consecratas deae Brauroniae puellas non dubitantium.” Lobeckius autem in Aglaophamo I. p. 74 per errorem cum ursis componi illas puellas censet, quippe ut ἐνάρχεσθαι, κατάρχεσθαι, ita ἀρκτους puellas Dianae initiatas dictas esse, quasi κατηργμένας, adjectivo in substantivum verso. Welkerus

τα εἰς τὸ προκείμενον εἴρηται παρὰ τε ἄλλοις καὶ Κρατε-
ρῳ ἐν ψηφίσμασιν.

¹⁾ Harpocrat. s. v. κανηφόροι. Φιλόχορος ἐν δευτέρῳ Ἀιθί-
δος φησὶν, ὡς Ἐριχθονίου βασιλεύοντος πρῶτον κατέστη-
σαν αἱ ἐν ἀξιώματι παρθένοι φέρειν τὰ κανὰ τῇ θεῷ....
τοῖς τε παναθηναίοις καὶ ταῖς ἄλλαις πομπαῖς.

in dissertatione, quae inscribitur: de arte veterum obstetricia (in Hecker's medicinischen Journal XXVII. Heft II p. 151), ubi virgines Brauronias populari joco ἀρκτους mimcupatas fuisse dicit, quia ursus bipes ingredi ceteris quadrupedibus facilius doceretur, argutius quam verius judicavit. Broenstadius (Reisen in Griechenland B. II. q. 254 Nr. 5) vestem solemnem, qua illae virgines in consecratione utebantur, adhiberi solitam fuisse arbitrat, propter similitudinem quae sit inter colorem ursi et vestis croceae, atque inde origines ἀρκτείας repetit. Haec sententia improbata est Schwenkio (Mythol. Skizzen p. 149 sqq.), qui vestem croceam cum ursi colore conferri posse et crocum ad Dianae cultum pertinuisse negat. Utut est, licet ursus fusco nec croceo colore sit, crocea tamen vestis pellem ursinam Brauroniorum solemnibus repraesentavisse haud dubie videtur; compluribus enim locis, ubi ἀρκτεία commemoratur, vestis croceae ita fit mentio, ut pro additamento haud otioso habenda sit. cf. Harpocrat. v. ἀρκτεῦσαι; Arist. Lysistr. 468 ad quem locum scholiasta: ἀρκτομιμούμεναι, inquit, τὸ μυστήριον ἐξετέλουν. αἱ ἀρκτεύόμεναι δὲ τῇ θεῷ κροκωτὸν ἡμφιέννυντο καὶ συνετέλουν τὴν θυσίαν τῇ Βραυρωνίᾳ Ἀρτέμιδι καὶ τῇ Μοιρῇ. Clarius etiam alius scholiasta ad hunc locum id indicat: ἡ δὲ Ἀρτεμις ὀργισθεῖσα ἐκέλευσε παρθένον μιμήσασθαι τὴν ἀρκτὸν πρὸ τοῦ γάμου καὶ περιέπειν τὸ ἱερὸν κροκωτὸν φοροῦσαν. καὶ τοῦτο ἀρκτεύεσθαι ἐλέγετο. Muellerus, qui saepius haec attigit, non videtur inde explicare, quod ursae Dianae sacrum fuerit animal, vid. Doriens. I. p. 380. Orchomen. p. 309, et inprimis Prolegom. Mythol. p. 73 sqq. recte ille quidem haud dubie, sed nondum tamen ipsa hujus ritus origo ita fuerit plane indagata.

Humanas victimas olim in Dianae Brauroniae sacris

adhibitas esse, in quarum locum ursae sacrificium sit substitutum, supra exposui: jam huc refero etiam ipsam ἀρκτείας ceremoniam. Etenim aucta ut diximus humanitate, cum jam rectiores de diis opiniones concepissent, non tantum ursae sanguine Deae numen placandum censuerunt, verum etiam puellas, quas antea immolaverant, jam eidem numini consecrabant: nam puellas mactatas esse vel Iphigeniae sacrificium ostendit, similiterque etiam postea Deae Lemniae puellas immolare solebant, vid. Harpocr. v. Ἀῆμνος, convenitque hoc cum ipsa Deae virginis natura. Probabile autem est decimas quasque ex vetere more puellas lectas esse, quae sanguine suo divinam iram expiarent, quemadmodum aliae quoque hominum decumae commemorantur, vid. Dionys. Halic. Antiq. Rom. I. 24: τὸν θεὸν ἐπερέσθαι εἰ αὐτῷ φίλον ἀνθρώπων δεκάτας ἀπὶ λαμβάνειν, nec nimius videri potest hic numerus, si cogitaveris non quovis anno Brauronia celebrata esse. Hinc igitur repetendum, quod postea quoque eligere virgines, quae ἀρκτείας munus subibant, δεκατεύειν dicebant. Successit igitur etiam ἀρκτείας ceremonia in locum humanarum victimarum, recteque me originem horum sacrorum exposuisse ostendit etiam doctus scholiasta Aristophanis l. l. qui dicit: Δοκεῖ δὲ Ἀγαμέμνων σφαγιάσαι τὴν Ἰφιγένειαν ἐν Βραυρωνί, οὐκ ἐν Αὐλίδι, καὶ ἄρκτον ἀντ' αὐτῆς οὐκ ἔλαφον φονευσθῆναι. ὁθεν μυστήρια ἄγουσιν αὐτῇ.

Virgines autem propterea ἄρκτοι dictae videntur, quoniam antiquitus pelle ursina indutae sacris intererant, quippe quod illa bestia sacra esset Dianae, sicuti Polygnotus pictor, cum Delphis porticum pingeret, Callisto, quae cara fuit Dianae, quaeque a Dea in ursam mutata esse ferebatur, ursinae pelli insidentem exhibuit, vid. Paus. X. 31. 10: Τῇ Καλλιόστῳ δὲ ἀντὶ μὲν στρωμνῆς ἐστὶν

αὐτῇ δέσμα ἄρκτου. Postea vero cum jam ursi rarescerent in Attica terra, pellis loco puellae vestem croceam gestabant, quod inde ab eo tempore factum esse videtur, quo etiam capram pro ursae immolare solebant. Hac simplicissima ratione mihi recte videor originem ceremoniae demonstravisse.

Neque offensionem justam praebet, quod puellae illae ursae quasi speciem referre videbantur; atque Muel-leri quidem sententiam, qui in Doriens. I. p. 373 Arcades Dianam sub ursae forma quasi delitescentem divinis coluisse honoribus conjecit magis quam argum-entis firmavit, in medio relinquo; necessitudinem tamen aliquam inter Deam et animal intercessisse, ita, ut huic vis numinis divina illius inesse existimaretur indeque Brauroniae ceremoniae origines repetendas esse, non negaverim. Profecto antiquissima deorum veneratio sim-plicissima erat et rationi, qua fingeant sibi deos, plane respondebat, cum illa in externis tantum ritibus posita esset, qui vim vel naturam numinis imitatione symbolica repraesentabant. Hoc consilio ii homines speciem bes-tiarum, quae cum hoc vel illo numine aliqua necessitu-dine junctae erant, pellibus velati imitabantur, non tam ut illas bestias vel deos sub hoc specie latentes divinis colerent honoribus, quod abhorret a Graecae religionis natura, sed potius ut imitando deorum habitum cultum-que repraesentarent et cultores prope ad ipsius numinis similitudinem accedere viderentur. Vestigia, quae ex illo antiquissimo cultu relictæ sunt, sententiae nostrae favent et sic Neptuni solemnibus apud Ephesios cele-bratis adolescentes, qui pocula ministrabant, tauri voca-bantur; cf. Athenaeus X. p. 425. C., qui ex Ameria re-fert: Παρὰ δὲ Ἐφεσίοις οἱ οἰνοχοοῦντες ἡῖθεοι τῇ τοῦ Ποσει-δῶνος ἑορτῇ ταῦροι ἐκαλοῦντο, qui quoniam taurus Neptu-

no sacer erat et ipsi tauri dicti sunt¹⁾. Porro in Bacchicis sacris mulieres hinnuli pelles induere et hinnulos discerpere solebant non aliam ob causam, nisi ut quae fabulae ferebant antiquae de Baccho ejusque thiaso, imitarentur, recte igitur Photius: *Νεβρίζειν ἢ νεβροῦ δέρμα φορεῖν ἢ διασπᾶν νεβροῦς κατὰ μίμησιν τοῦ περὶ Διόνυσον πάθους*. Et pariter virgines bacchantes hirci pellem induebant, quandoquidem hircus, invisum Deo animal, sollemnis erat victima in sacris Bacchicis, vid Hesych. v. *Τραγηφόροι· αἱ κόραι Διονύσω ὀργιάζουσαι τραγῇν ἐνήπτοντο*, et de hirci victima conf. Hygin. Astron. II. 4. Aliud huius rei argumentum fortasse aliquis in Jovis Lycaeii cultu reperisse sibi videatur; ibi enim hunc Deum tanquam lupum pellibus lupinis tecti venerabantur eique carnes humanas comedendas offerebant; id quod antiquissimum rudissimumque cultum nobis in memoriam redigit, Paus. VIII. c. 2. Pari modo Dicaearchus p. 29. ed. Hudson narrat, in summo Pelio monte Jovis Actaei templum esse, ad quod sub Syrii stellae ortum nobiles adolescentes a sacerdotibus electi et pellibus optimi velleris induti adscendere soliti essent²⁾. Ejusmodi vestitum non nobilium fuisse, sed ad cultum illius dei antiquissimum pertinere apparet. Lupercalibus denique Romae celebratis homines, pellibus caprinis tecti discurrentes, Pani Lycaeii sacra faciebant ejusque numinis speciem, quod antiquissimo tempore symbolum gregis

¹⁾ cf. Hesych.: *Ταῦροι οἱ παρὰ τοῖς Ἐφεσίοις οἰνόχοοι*.

²⁾ *Ἐπ' ἄκρας δὲ τῆς τοῦ ὄρους κορυφῆς ἐστὶ Διὸς ἄκταιον ἱερόν, ἐφ' ὃ κατὰ Κυνὸς ἀνατολήν, κατὰ τὸ ἀκμαιότατον καῦμα, ἀναβαίνουσι τῶν πολιτῶν οἱ ἐπιφανεῖς καὶ ταῖς ἡλικίαις ἀκμάζοντες, ἐπιλεχθέντες ἐπὶ τοῦ ἱερέως, ἐνεξωσμένοι κώδια τρίποκα καινὰ*. C. Schwenkii Mytholog. Skizzen, p. 180.

apud Arcades fuit, hoc modo vestiti imitabantur. Ex hac antiquissima deos venerandi ratione ista elementa mimica, quae passim in deorum cultu reperiuntur, relictæ sunt. cf. Hermann, *Antiqq. sacras* §. 27. Ea praecipue in Bacchi cultu occurrunt, in cuius solemnibus non solum illi tumultuantes ritus ad Dei naturam accommodati erant, sed etiam Dei fata symbolica imitatione repraesentari solebant, unde tragoediae et comoediae Atticae origines repetendae sunt ¹⁾. Quibus comparatis, ille ἄρκτείας ritus in Dianae Brauroniae cultu, quo puellae Atticae croceo velatu amictae et ipsae ἄρκτοι vocatae, Deae consecrabantur, venerationis antiquissimae imaginem exhibet.

Dianae, cum omnino sanctitatis esset vindex, castae puellae consecrandae erant, itaque cautum est, ne decennio maiores eligerentur. Hae autem puellae non solum intererant sacrificio illi ursae vel caprae, quocum ἄρκτείας primordia arcte cohaerent (ut schol. Arist. dicit: συνετέλουν τὴν θυσίαν τῇ Βραυρωνίᾳ Ἀρτέμίδι καὶ τῇ Μουνυχίᾳ) sed eaedem videntur etiam postea, haud dubie usque ad illud tempus, quo nupserunt, sacris quibusdam ministeriis functae esse, hinc alius scholiasta περιέπειν τὸ ἱερὸν dixit: nam Dianae consecratae erant hoc ipso modo illae puellae, hinc grammatici ἄρκτεύειν sive δεκατεύειν explicant καθιεροῦν, erantque haud dubie mysticae ceremoniae adjunctae, quas Deae sacerdos puellis tradebat, nam schol. Arist. dicit τὸ μυστήριον ἐξετέλουν, Hesych. ἄρκτείαν explicat vocabulo τελετῆς, et sic etiam explicandum quod Demosthenes dicit ap. Harpocrat: οὐ δεκατεύσαι ταύτην οὐδὲ μνησάι, quae verba significare videntur, puellam a sacerdote neque electam neque initiatam esse,

¹⁾ De Adrasti herois fati Sicyone repraesentari solitis cf. Herodot. V. 67.

quod orator haud dubie virgini opprobrio fecit. Sacra illa arcana videntur simul ad Iphigeniam pertinuisse; nam scholiasta Arist. dicit ὅθεν μυστήρια ἄγουσιν αὐτῇ, quod non de Diana, sed de Iphigenia accipiendum: neque mirum hoc, cum etiam Euripides testatur Braurone Iphigeniam, primam Dianae sacerdotem, cultam esse, quippe cui consecratae fuerint vestes mulierum, quae parturientes mortem obierunt, vid. Iph. Taur. v. 1432.*).

Non tamen existimandum est, eo consilio haec sacra condita esse, ut puellae de matrimonii sanctitate edocerentur, ut Meyen de Diana Taurica (Berlin 1835) p. 24 censet, quamquam is simul recte statuit ἀρχτείαν in humanarum victimarum abolitarum memoriam institutam esse: nam huic opinioni vel id repugnare videtur, quod puellae etiam quinquennes, neque vero virgines his sacris initiabantur.

Erant tamen etiam virginum aliquae partes in sacris Brauroniis. Diana enim, dea virgo, omnis castitatis et sanctitatis erat vindex.

Qua de causa virgines jam nobiles, priusquam in matrimonium ducerentur, Deam placare solebant, ne virginitatem depositurae ejus iram et invidiam in se converterent, itaque eligi solebant, quae pompae sacrae interessent, virgines nobiles²⁾ canistra ferentes. cf. Schol.

*) De Iphigeniae cultu confer, quae Seidlerus dixit in nota ad Eur. Iphig. Taur. v. 1432. „De divino honore, quo post mortem Iphigeniam prosecuti sunt, vid. Barnes. ad Iphig. Aul. v. 1608. coll. Paus. VII. 26. 3. Quinimo cum ipsa Diana antiquitus videtur esse confusa. Paus. II. 35. 2. καὶ Ἀρτέμιδος ἐπικλήσιν Ἰφιγενείας ἐστὶν ἱερὸν, coll. Herodot. Melpom. sect. 103. ad quem locum respicit Pausanias lib. I. 43. I “

2) Nam hic quoque nobilitatis rationem habitam esse colligas ex Hesychio. T. II. p. 136: ἐν ταῖς πομπαῖς αἱ ἐν ἀξιώ-

ad Theocriti Idyll. II. 66, qui Εἰώθασι γάρ, inquit, τῇ Ἀρτέμιδι κανηφορεῖν αἱ μέλλουσαι γαμεῖσθαι ἐπὶ ἀφοσιώσει τῆς παρθενίας, ἵνα μὴ νεμεσηθῶσιν ὑπ' αὐτῆς. τὰ δὲ μυστήρια ταῦτα Ἀθήνησι πολιτεύονται. ἔκανηφόρουν δὲ τῇ Ἀρτέμιδι αἱ ὦραν ἔχουσαι γάμου, ὥσπερ ἀπολογούμεναι περὶ τῆς παρθενίας τῇ θεῷ, ἵνα μὴ ὀργισθῇ αὐταῖς μελλούσαις τολοιπὸν φθείρεσθαι.

Scholiasta ille quidem non indicat accuratius, quae Dianae solemnitas sit intelligenda, at vero quum reliqui festi dies, qui in Dianae honorem celebrabantur, non tam ad universam civitatem pertineant ¹⁾ ideoque minus insignes sint, non dubito, quin haec ad Brauroniā Dianam sint referenda. Athenis igitur in Dianae honorem non solum ἀγκτείαν sed etiam κανηφορίαν institutam fuisse ex hoc loco intelligimus. Eam sub nomine Helenephoriorum (Ἑλενηφόρια) jam inde ab antiquissimo tempore institutam fuisse verisimile esse videtur. Ex Athenaeo enim VI. p. 233. a. qui Diphili fabulae Ἑλενηφοροῦντες (Ἑλενηφοροῦσαι?) inscriptae fragmentum servavit, dramatis argumentum praecipue Dianae Brauroniae solemnitatem spectasse discimus. Dicit enim: Δίφιλος δ' ἐν Ἑλενηφοροῦσιν.

ὦ τόνδ' ἐποπτεύουσα καὶ κεκτημένη
Βραυρωνὸς ἱεροῦ θεοφιλέστατον τόπον
Λητοῦς Διὸς τε τοξόδαμνε παρθένε.

Nomen Ἑλενηφόρια vero idem significare, quod Κανηφόρια, Pollux in Onomastico X. 191 docet, qui ἔστι δέ, inquit, καὶ ἐλένη (vel ut Hesychius dicit ἐλένιος) πλεκτὸν ἄγγεϊον σπάρτινον, τὰ χεῖλη οἰσύνιον, ἐν ᾧ φέρουσιν ἱερα ἄρῳτῃα τοῖς Ἑλενηφορίοις. Est igitur ἐλένη vas ex sparto

ματι παρθένοι ἔκανηφόρουν, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς Παναθηναίοις. οὐ πάσαις δὲ ἐφεῖτο κανηφορεῖν.

¹⁾ Veluti Amarysiam Dianam Athimonenses solemniter colebant, Paus. I. 31, 3.

vel vimine contextum, quod oram saligneam habebat, in quo sacra condita erant. Quod si haec interpretatio recte se habet, inter *Ἑλενηφόρια* et *Κανηφόρια* discrimen non esse, constituendum est.¹⁾ Antiquissimum autem hunc esse morem ostendere possumus: nam illas mulieres, quas Herodotus VI. c. 137 et 138 Dianae Brauroniae solemnia agentes a Pelasgis in Lemnum insulam abductas esse narrat, Philochorus apud scholiastam ad *Iliada* α. v. 594 virgines *κανηφόρους* nominat.²⁾ Rapuisse eas Pelasgi traduntur, ut pristinam injuriam, ab Atheniensibus acceptam, ulciscerentur; vera tamen huius raptus causa mos fuisse videtur, quem passim apud antiquos reperimus. Antiquo enim tempore usitatum fuit, ut virgo ab eo raperetur, qui eam in matrimonium concupisceret, ne illa sua sponte virginalem pudicitiam perdidisse videretur. Huc referendae sunt plurimae fabulae, quarum memoria extat. In primis autem sacra solemnia et festi dies rapinae opportunitatem praebere solebant, ita Idas Marpessam rapuit, ut schol. II. IX. 557 dicit *χορεύουσαν ἐν Ἀρτέμιδος* sive ut est apud Plutarch. Parallel. c. 40 *ἐκ χοροῦ*. Eodem modo Spartaе Hyacinthiis, Heleniis aliisque festis, virgines ab adolescentibus, quibus placebant, saepius videntur raptae esse, vid. Muelleri *Dorienses* T. II. p. 281. Ad eandem rationem virgines in matrimonium

¹⁾ Helenia vero ab Helenephoriis distinguenda sunt. Helenia enim Lacedaemone in honorem Helenae agebantur; Hesych. *Ἑλένια*, ἑορτὴ ἀγομένη ὑπὸ Λακωνῶν, collata glossa *Κάνναδρα ὑστράβη ἢ ἄμαξα πλέγματα ἔχουσα, ἐφ' ᾧν πομπεύουσιν αἱ παρθέναι, ὅταν εἰς τὸ τῆς Ἑλένης ἀπίωσιν*.

²⁾ Φιλόχορος φησὶ πελασγοὺς αὐτοὺς ὄντας οὕτω προσαγορευθῆναι, ἐπεὶ πλεύσαντες εἰς Βραυρῶνα κανηφόρους παρθένους ἤρπασαν, σίνεσθαι δὲ τὸ βλάπτειν λέγουσιν.

ducendi raptus virginum Sabinarum, qui in annalibus Romanis narratur, referendus est. Probe igitur distinguendae sunt ab illis puellis, quas ἄρκτους vocabant, virgines hae canistra ferentes, quae jam aetate provectiores et nubiles erant, ut scholiasta Theocriti indicat (αἱ ὦραν ἔχουσαι γάμου) neque existimandum est eodem die inque eadem pompa et puellas et virgines lectas Dianae Brauroniae sacra celebrasse: obstat enim vel nomen Ἑλενηφόρια apud Pollucem, quod indicio est, singularem fuisse solemnitatem: haec ipsa autem quando sit celebrata, prorsus incertum est. Sed non est improbabile, haec Helenephoria non prorsus separata fuisse a sacris ἀρκτείας ita ut etiam haec quinto quoque anno sint celebrata. Nam si Brauronia, ut aliae solemnitates apud Atticos, per plures dies continuabantur, poterant primo die puellae Dianae sacris initiari (et fortasse hic ipse dies ἀρκτεία vocabatur) altero autem die virgines lectae canistra ferentes sacra faciebant, eaque solemnitas Ἑλενηφόρια appellata. Sed non solum alio tempore, verum etiam alio loco videntur Helenephoria celebrata esse. Et Helenephoria quidem Braurone, ut antiquissimo tempore, cujus rei testis est Philochorus, ita etiam postea celebrata sunt, quod apparet ex Diphili verbis in Ἑλενηφορούσαις.

Ὡ τὸν δ' ἐποπτεύουσα καὶ κεκτημένη

Βραυρωνὸς ἱεροῦ θεοφιλέστατον τόπον.

neque enim conveniens erat, Brauronium templum longe antiquissimum omni honore privari. Alia videtur ἀρκτείας ratio esse: omnia enim suadere videntur, ut statuamus hanc solemnitatem inde ab eo tempore, quo Athenis in arce templum exstructum erat, in hoc ipso fano celebratam esse: nam quo alio consilio instauratum esse illud in arce templum credamus non

reperio ¹⁾ nec profecto verisimile est, posteriore praecipue aetate, aucta multum mollitie et morum elegantia, puellas teneras, quae ἀρκτείας officio fungebantur, quasque urbanas potissimum fuisse verisimile est, molestum iter in Brauronem pagum confecisse, itaque hanc solemnitatem urbano templo vindicandam censeo.

Nec magnopere obstat, quod Pollux VIII. 107 ubi ἱεροποιοὶ qui sint exponit, δέκα ὄντες οὗτοι ἔθνον θυσίας τὰς πενταετηρίδας, τὴν εἰς Ἀθῆλον, τὴν ἐν Βραυρωνί. Nam primum possunt haec ad Dionysia referri, quae Braurone quinto quoque anno celebrabantur, ut Hemsterhusius alii-que existimant: sed malo Muellerum sequi, qui censet haec ad Dianae cultum referenda esse ²⁾; nam etiam cum canepthori Brauronem pagum et antiquum fanum adirent, publice sacrificia oblata esse credibile est, itaque cura ἱεροποιῶν, quam Pollux commemorat, ad Helenephoria maxime pertinet.

Jam de his canepthoris virginibus, quae Helenephoria Braurone obibant, volui interpretari etiam Aristophanis verba in Lysistrata v. 645.

καὶ τ' ἔχουσα τὸν κροκωτὸν ἄρκτος ἢ Βραυρωνίοις
κακηνηφόρου ποτ' οὔσα παῖς καλὴ "χουρ;
ισχάδων ὀρμαθόν.

ut quae puellam se ἀρκτείας munere functam esse dixit in Brauroniis, eadem adulta virgo in Helenephoriis canistro sacra gestaverit: nam de canepthoris certe, quae Panathenaeorum pompae intererant, non videtur accipi posse. Verum monuit me Th. Bergk. non satis cum

¹⁾ Aliter tamen Hermannus judicat, qui in Antiqq. sacris §. 62. p. 325. etiam postea Brauronia sacra non tam urbana quam pagana fuisse censere videtur.

²⁾ Orchom. p. 309. Dor. Vol. I p. 308.

Dianae sacris convenire ἰσχάδων ὄρμαθόν, itaque maluit is haec interpretari de sacris Bacchicis: his enim interfuisse canephoros apparere ex Aristophan. Acharn. v. 230 ¹⁾, et sic convenire jam ἰσχάδων ὄρμαθόν collato Plut. de divit. cap. c. 8: ἡ πάτριος τῶν Διονυσίων ἑορτὴ τὸ παλαιὸν ἐπέμπετο δημοτικῶς καὶ ἱλαρῶς, ἀμφορεύς οἶνου καὶ κληματὶς, εἴτα τραγὸν τις εἴλκεν, ἄλλος ἰσχάδων ἄρρηχον ἡκολούθει κομίζων, ἐπὶ πᾶσι δὲ ὁ φαλλός.

Quod si recte Helenephoria cum Brauronis conjunximus, jam nova oritur quaestio de tempore, quo celebrata sint. Id quinto quoque anno factum esse indicat Pollux VIII. 107. δέκα ὄντες (ἱεροποιοὶ) οὗτοι ἔθνον θυσίας τὰς πενταετηρίδας, τὴν εἰς Ἀῆλον, τὴν ἐν Βραυρωνί. de quo loco supra dictum est; recteque videtur Muellerus (Orchom. p. 309. Dor. I. p. 380) existimare, hoc ipsum Suidae testimonio v. ἀρκτηύειν firmari, qui dicit: ἀρκτηυόμεναι γυναῖκες τῇ Ἀρτέμίδι ἑορτὴν ἐτέλουν, κροκάτῳ ἡμφιεσμέναι, οὔτε πρεσβύτιδες ἢ ἐτῶν, οὔτε ἐλάτους εἰ. ut quae minor quinque annis erat, proxima demum solemnitate, cum jam propemodum decennis esset, initiari posset. Quamquam huic argumento non nimium est tribuendum; simillima certe aetatis ratio habebatur in arrephoris eligendis, vid. Harpocratiō ²⁾ sed hic quoque magna est inter homines doctos dubitatio, utrum quotannis an magnis tantum Panathenaeis hoc est quinto quoque anno peplus sit Minervae oblatus. vid. Her-

¹⁾ Ubi scholiasta: κατὰ τὴν τῶν Διονυσίων ἑορτὴν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις αἱ εὐγενεῖς παρθέναι ἐκانهφόρουσιν, ἣν δὲ ἐκ χρυσοῦ πεποιημένα τὰ κανῶ, ἐφ' ὧν τὰς ἀπαρχὰς ἀπάντων ἐτίθεσαν.

²⁾ Voc. Ἀρρήφοροι τέσσαρες μὲν παῖδες ἐχειροτονοῦντο κατ' εὐγενεῖαν ἀρρήφοροι ἀπὸ ἐτῶν ἑπτὰ μέχρις ἑνδεκά.

mannus in Antiq. Sacr. p. 276. — Brauronia quo anni tempore quoque mense celebrata sint, prorsus ignoramus. Judicium aliquod, sed id ipsum satis obscurum continet Aristophanis locus in Lysistr. v. 641:

Ἑπτὰ μὲν ἔτη γεγώς' εὐθύς ἡρόσηφόρουν
εἴτ' ἀλετρίῃς ἢ δεκέτις οὔσα τὰρχηγέτι
καὶ ἔχουσα τὸν προκωτὸν ἄρκτος ἢ Βραυρωνίοις.

si recte ille locus est emendatus. Nam Brauroniae Dianae sacris non poterant virgines majores decem annis initiari, illa autem mulier dicit se antea hoc ipso decimo aetatis anno molae sacrae munere functam esse; itaque inde necessario sequitur Brauronia non ita multo post ἀλετριδῶν sacra celebrata esse: at vero quaenam illa sacra sint et cujus deae (nam ἀρχηγέτις nomen satis ambiguum) prorsus incertum: scholiasta enim nihil dicit, nisi: γίνονται δὲ τινες τῶν εὐγενῶν ἀλετρίδες τῇ θεῷ παρθένοι, αἵτινες τὰ εἰς τὴν θυσίαν πόπανα ἀλοῦσιν. neque in Hermannii libro quidquam, quod hanc solemnitatem illustret, reperi. Quare ne Brauroniorum quidem tempus accuratius definiri potest.

Muellerus quidem Dor. I. p. 380 Brauronia Dianae sacra et Dionysia in idem tempus incidere arbitratur. Sane agebantur Braurone quinto quoque anno etiam Dionysia ¹⁾ et haec quidem ut alia agrestia Dionysia

¹⁾ De his videas Aristoph. Pac. 838: Αὕτη Θεωρία ἐστίν, ἣν ἡμεῖς ποτε Ἐπαίομεν Βραυρωνιάδ' ὑποπεπωκότες. Σαφ' ἴσθι, καλήφθη γε μόλις. Ὡ δέσποτα, Ὅσῃν ἔχει τὴν προκωτοπενετηρίδα. ubi schol. ἐν Βραυρωνί δὲ δήμῳ τῆς Ἀττικῆς πολλαὶ πόρνοι· ἐκεῖ δὲ καὶ τὰ Διονύσια ἤγετο καὶ μεθύοντες πολλὰς πόρνas ἥρπαζον. et deinde: παρόσον διὰ πενταετηροῦς χρόνου ἤγοντο αἱ θεωρίαι τῶν Διονυσίων. Adde Suidam v. Βραυρων. schol. ad Demosth. in Canon. p. 1264.

hieme, Posideone fortasse mense celebrata esse videntur. Boeckhius quidem (Abhandlungen der Berliner Akad. 1816 p. 65 et 116) haec Dionysia a reliquis prorsus discrepare censet, sed iure, ut videtur, adversatur Fritzscheus in Mantissa de Lenaeis Atticis p. 24. Ut igitur Dionysia Posideone mense celebrata sint, nihil tamen inde conjicias de tempore Brauroniorum, quae in Dianae honorem sint instituta: Muellerus ipse nulla argumenta addit: quod utraque solemnitas quinto quoque anno agebatur, levissimum est argumentum: utriusque autem sollemnitatis natura et indoles adeo est diversa, ut vel propterea probabile sit, si non diversis annis, at certe diverso anni tempore celebratas esse, quamquam vel illud credibile in oppido, in quo haud frequentes erant dies festi.

Jam quaeritur, quorsum pertineat, quod est apud Hesychium: *Βραυρωνίοις τὴν Ἰλιάδα ἤδον ῥαψωδοὶ ἐν Βραυρωνί τῆς Ἀττικῆς*. Welckerus, qui in Cyclo Epico p. 393 hanc rem attigit, Brauronia Bacchi sacra fuisse censet, specioso usus argumento, quod Clearchus apud Athenaeum VII, p. 275. b. de rhapsodorum agone in Dionysiorum sollemnibus loquens, Brauronia intelligat, haec vero sollemnia, sicut locum, utpote nota, non nominatim dicat. At haec nimis incerta, nam Clearchus dicit nihil nisi: *Φαγήσια, οἱ δὲ Φαγησιπόσια προσαγορεύουσι τὴν ἑορτὴν· ἐξέλιπε δὲ αὕτη, καθάπερ ἡ τῶν ῥαψωδῶν, ἣν ἤγον κατὰ τὴν τῶν Διονυσίων*. Nam cum Clearchus simpliciter Dionysia dicat, de quovis potius festo Bacchico cogitandum, quam de Brauronio, quod satis obscurum fuisse videtur. Nec de Iliade recitata quidquam addit Clearchus, sed haec potius: *ἐν ἣ παριόντες ἕκαστοι τῷ θεῷ οἶον τιμὴν ἀπετέλουν τὴν ῥαψωδίαν*, quae longe aliam fuisse sollemnitatem indicare videntur. Nec omnino cum lasci-

via agrestis illius festivitatis convenire videtur Iliadis Homericæ gravitas. Maximum autem argumentum hoc est, quod Brauronia, ubi simpliciter dicuntur, ubique clarissimam Dianæ solemnitatem significant, ita Hesychius eodem ipso loco: *Βραυρώνια ἑορτὴ Ἀρτέμίδι Βραυρώνια ἄγεται.*

Quae tamen causa fuerit, cur Iliadem rhapsodi Brauroniorum festis diebus cantare soliti fuerint, difficile est dictu. Rhapsodos multitudinis congregatae causa Braurionem commigrasse, ut mercedem acquirerent, parum probabile videtur; contra illam recitationem cum Brauronibus ab antiquo tempore arctius conjunctam fuisse verisimillimum est: etenim Iphigenia, Agamemnonis filia una cum Oreste Dianæ religionem sanctissimam Braurionem transtulit, eadem Deae illius sacerdos fuit, ejusque sepulcrum postea quoque ostendebatur, ut alias fabulas praeteream; porro ad Braurionem Philaeus Ajacis filius, qui illic sedem collocasse dicitur, et ejus posteri pertinent. Hinc igitur non est mirum in honorem illorum Iliadem, qua majorum et patrum laudes eximie celebrabantur, Brauronibus recitatam esse, videturque ille mos etiam postea servatus esse, cum Brauronia Athenis in arce celebrarentur. Hoc consilio etiam statua equi Trojani aenea prope Dianæ Brauroniae aedem, quae in arce Athenarum fuit, collocata fuisse videtur, cujus statuae a Pausania I. 24, 3. commemoratae reliquias adhuc videre licet ¹⁾ ut censet H. N. Ullrich (in *Abhandlungen der Münchener Akademie philos.-philol. Classe. B. III. Abth. 3. 1843*).

¹⁾ Ejus etiam inscriptio, quam schol. ad Aristoph. *Aves* v. 128 ex parte affert, integra servata est: *Χαιρέδημος Εὐαγγέλου ἐκ Κοίλης ἀνέθηκεν, Στρογγυλίων ἐποίησεν.*

Cap. V.

De Diana Munychia.

Haec sunt, quae de Dianae Brauroniae cultu tradita reperi: sed non praetermittenda est religio Dianae Munychiae, cujus sacra Munychiae a Munychio rege vel ab Embaro (vid. Suidas v. "Εμβαρὸς) instituta esse feruntur, quae quidem sive origines, sive ipsam sacrorum indolem respicimus, tam similia sunt Brauroniis, ut eadem esse videantur, loco tantum et nomine separata ¹⁾. In iisdem enim ἀρκτεία occurrit prorsus ut in Brauroniis sacris, vid. Harporation: Ἀρκτεῦσαι. Δυσίας ἐν τῷ ὑπὲρ Φρυνίχου θυγατρὸς, εἰ γνήσιος, τὸ καθιερωθῆναι πρὸ γάμων τὰς παρθένους τῇ Ἀρτέμίδι τῇ Μουνυχίᾳ ἢ τῇ Βραυρωνίᾳ, ut vel propterea utramque deam non diversam esse censeas. Confirmant autem quam maxime hanc sententiam ea, quae de sacrorum horum originibus tradit Pausanias grammaticus apud Eustathium ad Iliad. p. 331, 26*) quibuscum conferas quae leguntur apud Sui-

¹⁾ Diana Munychia in ora Ephesiorum quoque culta est, ubi auctore Strabone XIV. p. 369 templum huius Deae fuit, et fortasse etiam Astypalaeae, quae Doriensium fuit, vide Bergk: Beitræge zur Monatskunde, p. 40. Porro Sicyone culta est, ibi enim huius Deae antiquum simulacrum fuisse, quod Dipoenus et Scyllis fecisse perhibebantur, prodidit Clem. Alex. Admonit. ad gentes p. 31: Σκύλλης καὶ Δίποινος — κατεσκευασάντην καὶ τὴν ἐν Τίρυνθι Ἡρακλέους ἀνδριάντα, καὶ τὸ τῆς Μουνυχίας Ἀρτέμιδος ξόανον ἐν Σικυῶνι. Adde Plin. XXXVI. 4 et Sillig. Catal. Artif. p. 193. sqq.

*) ὁ δ' αὐτὸς Πανσανίας ἱστορεῖ καὶ τινα Ἑμβαρὸν ἐπὶ εὐχῇ σοφίσασθαι. ἰδρύσατο γὰρ, φησι, Μουνυχίας Ἀρτέμιδος ἱερὸν· ἄρκτου δὲ γενομένης ἐν αὐτῷ καὶ ὑπὸ Ἀθηναίων ἀναιρεθείσης, λοιμὸς ἐπεγένετο, οὗ ἀπαλλαγὴν ὁ θεὸς

dam s. v. "Ευβαρος, et apud Paroemiographos p. 402 ed. Leutsch. Apostol. VIII. 19, Arsenium 228. Perhibent enim, postquam Embarus, sive ut est apud alios Munychus, Munychiae Dianae sacellum condidisset, ursam in Dianae templo commorantem a quibusdam Atheniensibus interfectam esse ob eamque causam deam iratam terrae pestilentiam immisisse, quam cessaturam oraculum negasset, nisi virgine immolata dea placaretur. Cum tamen nemo filiam immolandam praeberere voluisset, Embarum illum promisisse filiam se oblaturum esse hac conditione, si in posterum sibi suisque sacerdotii honorem permetterent; quod cum Athenienses ei concessissent, fraude usum capram vestibibus ornata tanquam virginem, filiae loco sacrificium deae obtulisse: quo facto, pestilentiam desiisse. Ut Braurone olim homines immolabantur, sic in Dianae Munychiae cultu humanas victimas, in quarum locum mature hostiae successerint, oblatas esse hac fabula traditum est. Porro videmus ursam, eam Dianae feram, ab Atheniensibus interfectam, prorsus ut est Braurone factum, et hinc etiam repetenda est origo ἀρκτείας in Munychiae Dianae sacris.

Dianae Munychiae sacra celebrabantur plenilunii tempore, die sexto decimo Munychionis mensis, qui ab hac ipsa religione nomen traxit, teste Plutarcho de Gloria Atheniens. c. 7: τὴν δὲ ἑκτην ἐπὶ δέκα τοῦ Μουνυχίωνος Ἀρτέμιδι καθιέρωσαν, ἐν ᾗ τοῖς Ἑλλήσι περὶ Σαλαμίνα νικῶσιν
ἐχρησμάθησεν, εἴ τις τὴν θυγατέρα θύσει τῇ Ἀρτέμιδι, Βάρος δὲ ἢ Ἐμβαρος ὑποσχόμενος οὕτω ποιῆσειν ἐπὶ τῷ τὴν ἱερωσύνην τὸ γένος αὐτοῦ διὰ βίου ἔχειν, διακοσμήσας τὴν θυγατέρα, αὐτὴν μὲν ἀπέκρουψεν ἐν τῷ ἀδύτῳ, αἶψα δὲ ἐσθῆτι κοσμήσας ὥς τὴν θυγατέρα ἔθυσεν. ὅθεν εἰς παροιμίαν, φησὶ, περιέσθη, Ἐμβαρος εἶ, τουτέστι νουνεχὴς, φρόνιμος.

ἐπέλαμψεν ἡ θεὸς πανσέληνος. In honorem igitur Deae lunaris ¹⁾ celebrabantur haec solemnia, id quod ipsi ritus clarius indicant. Placentae enim, quibus faculae in orbem infixae erant, unde ἀμφιφῶντες dicebantur, Deae offerri solebant. cf. Suidas s. v. ἀνάστατος· οἱ δὲ ἀμφιφῶντες, inquit, γίνονται Μουνυχίωνος μηνὸς ἕκτη ἐπὶ δέκα, οὗ εἰς τὸ Μουνυχίας ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος κομίζονται· ὀνομάζονται δὲ ἀμφιφῶντες, ὥς μὲν τι ἐς ὅτι τότε γίνονται, ὅτε ἥλιός τε καὶ σελήνη πρῶτ' ὑπὲρ γῆς φαίνονται. cf. Pollux VI. c. 11; et Athenaeus, qui rectius nomen placentarum a faculis circumdantibus repetit, lib. XIV. 645, ἀμφιφῶν πλακκοῦς Ἀρτέμιδι ἀνακείμενος· ἔχει δ' ἐν κύκλῳ καόμενα δάδια. Φιλήμων ἐν Πτωχῇ ἢ Ῥοδίᾳ. Ἀρτεμι, φίλη δέσποινα, τοῦτόν σοι φέρω, ὃ πότνι· ἀμφιφῶντα καὶ σπονδήσιμα. μνημονεύει δ' αὐτοῦ καὶ Δίφιλος ἐν Ἑκάτῃ. quamquam ipse quoque alteram nominis explicationem addit, Philochori usus testimonio, qui cum bene perspexisset has placentas Dianae luciferae, lunari deae offerri, ipsum nomen ad solis et lunae conjunctionem retulit: Φιλόχορος δὲ ἀμφιφῶντα αὐτὸν κληθῆναι καὶ εἰς τὰ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὰ φέρεσθαι, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰς τριόδους, ἐπεὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐπικαταλαμβάνεται ἡ σελήνη ἐπὶ ταῖς δυσμαῖς ὑπὸ τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς καὶ ὁ οὐρανὸς ἀμφιφῶς γίνεται ²⁾

¹⁾ Dianam Munychiam deam lunarem sive Luciferam fuisse confirmare videtur etiam narratio, quae est apud Clem. Alex. Strom. I. p. 348, ubi narrat: Thrasybulo exules e Phyla noctu deducenti, ignem apparuisse via praecedentem, qui cum eos tutos deduxisset ad Munychiam, deferret, ἐνθα νῦν ὁ τῆς Φωσφόρου βωμός.

²⁾ Diem illum dicit sextum decimum mensis Munychionis, non tertium decimum, ut Lobeckius in Aglaoph. p. 1062 scribit.

quae apparet argute magis quam probabiliter excogitata esse; Philochorum auctorem alii secuti sunt, cf. Etymol. Magn. p. 94 ¹⁾ et Eustath. ad Iliad. p. 1165, 11 Pausaniam grammaticum secutus, unde e caso has placentas factas esse intelligimus. Lobeckius quidem in Aglaophamo II. p. 1062 has faces nihil spectare ad numen lucidum arbitratur, quum earum usus in aliorum quoque numinum et ipsis Christianorum sacris reperiatur; verum apud antiquos quidem non fit harum placentarum praeterea mentio nisi in Hecatae sacris: hoc autem numen quam prope accedat ad Dianam non opus est pluribus exponi. Illae igitur faces non fortuito placentis additae, sed aperte symbolum lunaris deae fuerunt. Prope templum Dianae Munychiae postea exstructum est Bendidis sacellum, ²⁾ cujus deae religio aliqua ex parte accedit ad Dianae numen; vide de Bendide disserentem Th. Bergkium in Commentat. de com. Att. p. 73 sqq. et Hermann. §. 61, 1. Denique Diana Munychia, cum esset dea lunaris, navigantibus favore credebatur. Hinc videtur repetendum esse, quod dicit Callimachus Hymn. in Dian. v. 259: *Πότνια Μουνυχίη λιμενοσκόπε.*

¹⁾ Etym. Magn. p. 94.: εἶδος πλακοῦντος τελούμενος τῇ Ἀρτέμιδι... διὰ τὸ κύκλῳ φωτίζεσθαι ὑπὸ τῶν δάδων ἢ διὰ τὸ πανσελήνου οὐσῆς πέμπεσθαι τῇ Ἑκάτῃ· οὕτως Μεθόδιος. cf. etiam C. F. Hermann. antt. sacr. §. 60, 2.

²⁾ Xenoph. Hellenic. II. 4, 11: Οἱ δ' ἐκ τοῦ ἄστεος εἰς τὴν Ἰπποδάμειον ἀγορὰν ἐλθόντες πρῶτον μὲν συνετάξαντο, ὥστε ἐμπλῆσαι τὴν ὁδὸν, ἣ φέρει πρὸς τε τὸ ἱερὸν τῆς Μουνυχίας Ἀρτέμιδος καὶ τὸ Βενδίδειον.

Cap. VI.

De Diana Tauropola et Taurica.

In disputatione de Diana Brauronia in partes vocanda sunt haec numina, quia Dianam Brauroniā a Graecis cognatam cum iis esse habitam eorumque nomine passim designatam aperte traditum legimus. Ut primum de Tauropola agamus, reperimus hanc Halis prope Brauronem cultam, vid. Strabo IV. p. 399. ejusdemque religionem cum Brauroniae sacris conjunctam esse indicat Euripides, qui in Iphigenia Taurica v. 1424 sq. ed. Seidler, ab Iphigenia ejus cultum institutum esse dicit, quippe quae sacrum simulacrum illic collacaverit:

*Ἄρτεμιν δὲ νιν βροτοὶ
τολοιπὸν ὑμνήσουσι Ταυροπόλον θεάν.*

Sane supra vidimus Euripidem, quod proprie de Diana Brauronia ferebatur, ad Tauropolam transtulisse, sed non sibi permisisset id poeta, nisi revera conjunctio aliqua intercessisset. Accedit id, quod Euripides docet in Tauropolae quoque sacris humanarum victimarum vestigia aperta esse servata, prorsus ut factum in Brauroniae Deae cultu.¹⁾ Adde Etymologicum Magnum, cujus auctor Ταυροπόλον Ἄρτεμιν, inquit, ὅτι ἡ Ἰφιγένεια φυγοῦσα ἀπὸ Σκυθίας ἐν Ἀττικῇ ἰδρυσάμενη τὸ ἄγαλμα, ταυροπόλον Ἄρτεμιν προσηγόρευσεν. ἐπειδὴ ἐκ τῶν Ταύρων τοῦ ἔθνους ἦλθεν.

Hujus Dianae Tauropolae cultus, quem Graeci e Taurica repetebant, apud Phoenices, ut statim demonstrabimus, domesticus fuit facileque potuit Halas Araphe- nides propagari, cum in vicina Euboea insula Phoenices

¹⁾ cf. Moverii liber, qui inscribitur „die Phönizier“ Tom. I. p. 406 et 622.

consedissee narrentur¹⁾), et propter similitudinem Brauroniae Deae cum illa, quippe cum utraque lunare numen esset, altera potuit cum altera comparari. Cum tamen Graeci nihil tradiderint, quod ad certum de Tauropola iudicium ducat, circumspiciendi sunt mythi et alii cultus videndumque an forte aliquid, quod satis probabile sit, elici possit. Graecorum enim ingenium in mythis ac symbolis fingendis vegetum, res quae acciderunt vel cogitatas fabularum et symbolorum involucribus velatas posteritati tradere solebat. Poetae in primis suis commentis haec ornavunt et immutarunt, populusque ita ornatas et immutatas fabulas propagavit, unde factum est, ut Graeci ipsi, quae iis subesset notio, mature obliviscentur. Ita etiam fabulae et symbola non desunt, quibus fortasse aliquam de Tauropola conjecturam capere possimus. Ejusmodi fabula, sub qua veri aliquid latere videtur, ea est, secundum quam Europa Phoenicis, regis Phoeniciae filia, quam Homerus in Iliade XIV. v. 131 jam novit, tauro vecta ex Asia in Cretam insulam trajecisse narratur. Haec fabula haud est vanum commentum poetarum, sed Europa Phoenicum dea Astarte fuit, cujus cultus per Phoenices in Cretam insulam translatus est²⁾). Huic sententiae favet Lucianus vel auctor libelli de dea Syria Tom. III. c. 4. p. 453, qui ait: *Ἐνι δὲ καὶ ἄλλο ἱερὸν ἐν Φοινίκη μέγα, τὸ Σιδώνιοι ἔχουσι, ὡς μὲν αὐτοὶ λέγουσι, Ἀστάρτης ἐστὶ. Ἀστάρτην δ' ἐγὼ δοκέω*

¹⁾ cf. Strabo X. 1: καὶ τῶν Αἰολέων δὲ τινες ἀπὸ τῆς Πενθίλου στρατιᾶς κατέμειναν ἐν τῇ νήσῳ. τὸ δὲ παλαιὸν καὶ Ἀραβες οἱ Κάδμῳ συνδιαβάντες.

²⁾ Movers. p. 27: „Nächst Rhodus und Cypern war unter den Inseln des Mittelmeeres Creta ein Hauptsitz phönizischer Ansiedler. Die Lage der Insel war für eine Verbindung mit den nördlichen und südlichen Küsten Palästinas ganz geeignet.

Σεληναίην ἔμμεναι. ὥς δέ μοί τις τῶν ἱερέων ἀπήγετο, Εὐρώπης ἔστι τῆς Κάδμου ἀδελφεῆς. Templum igitur, quod Sidonii Astartes esse dicebant, secundum sacram famam, inter sacerdotes servatam, Europae, Cadmi sororis erat. Similiter tradit Achilles Tatius c. 1. sub initium, apud Tyrios Astarten fuisse adoratam, ac picturam, quae Tyri sit Europamque tauro vectam exhibeat, describit; ex quibus colligas Europam eandem fuisse atque Astarten. Apud complures vero citerioris Asiae populos muliebri numen, dea Syria, variis nominibus cultum est, quippe quod Assyrii Mylittam, Arabes Alittam, Syri Atergatin, Phoenices Astarten et Persae Mitram vocarunt, Graeci autem et Romani modo Minervam, modo Venerem vel Junonem Uraniam, modo Rheam, modo Bellonam, modo Lunam sive Dianam interpretati sunt. Eandem deam Comanis Cappadociae et Ponti, et Castabalis Cappadociae urbibus coluerunt. Deam Comanensem Strabo XII. p. 809, Bellonam interpretatur, et Plutarchus in Sullae vita p. 457 B. θεὸν, inquit, ἣν Ῥωμαῖοι τιμῶσι παρὰ Καππαδόκων μαθόντες, εἴτε δὲ Σελήνην οὖσαν, εἴτε Ἀθηναίαν, εἴτε Ἐννώ. Astarten Macrobius in Sat. I. 23, cum Matre Deum, quae Phrygum fuit, comparat; quae comparatio inde orta videtur, quod dea Syria Luciano in libello de Dea Syria teste, turrito capite et leonibus vecta fingi solebat. Eandem Herodotus Venerem Uraniam interpretatur. Hanc ob causam dea Syria cum Minerva et Bellona potuit comparari, cum Cytheris Paus. III. 23 teste, Veneris Uraniae simulacrum armatum esset.¹⁾ Hujus ambiguae

¹⁾ Intio fortasse etiam Minerva dea lunaris fuit; cf. Arnobius adv. Gentes l. III. p. 149, qui ait: Aristoteles, ut Granius memorat, vir ingenio praepollens atque in doctrina praecipuus, Minervam esse lunam probabilibus argumentis explicat, et litterata autoritate demonstrat.

interpretationis causam Heynius in dissertatione de sacerdotio Comanensi (cf. Commentatt. Societat. Gottingens. Tom. XVI) sect. I. 4. a symbolis repetivit, in hac dea cumulatis.

Deam Assyriam lunare numen fuisse prolixiore demonstratione non eget, quippe quod non solum testimonia scriptorum confirmant, sed etiam ex ipsa indole et natura deae appareat. Ita Comanensem deam, quam Strabo XII, p. 809 pro Bellona habet, paullo inferius cum Diana Taurica comparat, cujus sacra Orestes et Iphigenia illuc propagassent. Herod. I. 131 ait, Persis Venerem Uraniam esse Mitram; haec igitur numen muliebre et lunare, cum solare numen et masculum Mithras fuit (Strabo XV. p. 1046: *Ἡλιον, ὃν καλοῦσι Μίθραν*); idem I. 199. deam Babylone cultam Mylittam fuisse tradit, *ἐπικαλέω τοι τὴν θεὸν Μύλιττα. Μύλιττα δὲ καλέουσι τὴν Ἀφροδίτην Ἀσσύριοι*, unde simul Astarten Phoenicum quum a dea Syria, tum a Persarum Mitra non diversam fuisse existimes. Hoc inde quoque apparet, quod Strabo XVI. p. 1085 deam Syriam in Coelesyriae urbe (Bambyce sive Edessa, quam Hierapolin vocarunt) cultam Atergatin vocat, et XVI. p. 1152 ubi de Arimaeis agit: *Ἀτάργατιν δὲ τὴν Ἀθάραν, Δερκετῶ δὲ αὐτὴν Κτησίας καλεῖ* ¹⁾). Dercetus et Astartes nomen saepius confundi solitum fuisse, testis est Luciani libellus de dea Syria. Initio tamen inter singula numina, quae deae Syriae nomine comprehenduntur, ex parte tantum conjunctio ac cognatio intercessit, ita ut Astarte, Assyriorum dea in Cappadocia et in Ponto culta, et Persarum dea, quae Anaitis sive Tanais ²⁾ vocatur, cognata

¹⁾ Plin. h. n. v. 23. Bambycen — ibi prodigiosa Atargatis, Graecis autem Derceto dicta, colitur.

²⁾ De Tanaïde cf. Movers p. 616 — 636.

numina sed diversa a dea Syria, quae Babyloniiis Mylitta, Arabibus Alitta, Hierapolitanis Tirgata fuit, habendae sint. cf. Movers, p. 599, qui alio in loco harum dearum notiones Persarum, Assyriorum, reliquorum dominatione latius promota, theocrasia quadam, ut hoc vocabulo utar, conjunctas esse probat¹⁾.

Astarten cum Tanaide sive Anaitide, quam Strabo XI. p. 432 patrium Persarum numen dicit, cognatam fuisse, Movers p. 616 — 631 cum probabilitate evincit. Hanc sicut omnino deam Syriam lunae vim referre, cum ipsius deae natura indicat, tum scriptores, licet nonnulli dissentiant, fere omnes, ubi singula numina commemorant, quae nominavimus, confirmant²⁾. Clarius id perspicitur ex antiquissimi cultus natura, qualis Persarum fuisse describitur ab Herodoto I. c. 131, qui eos dicit initio non templis abditos coluisse deos neque humana forma insignes, qui Graecorum erat mos, sed in altis montibus Jovi, qui iis coelum esset, soli, lunae, aquae, terrae, igni et ventis sacrificare solitos esse; ex quo numero solem et lunam, tanquam summa numina venerabantur³⁾. Quod si igitur Astarte sive Anaitis apud Persas eximio fruebatur cultu, haec veneratio, quo antiquissimo tempore lunam ipsam prosequiebantur, ad illam, utpote lunarem deam, translata est. Eandem pri-

¹⁾ cf. Movers. p. 605. „Die Angaben über die karthagische Cölestis müssen für die zidonische Göttin als massgebend angesehen werden, da ihr Cult schon frühzeitig aus dem Mutterlande verpflanzt war und sich in Afrika von fremden Einflüssen freier erhalten hat, als in Phönizien, wo der syrische Cult der Mylitta, besonders auf Cypem, sich mit dem Astartendienste verschmolzen hat.“ et p. 603. p. 599 et 630 sq.

²⁾ cf. Movers. p. 601 — 615.

³⁾ cf. idem p. 621.

mae religionis formam apud Indos et Bactrianos fuisse, eorum libri sacri iidemque vetustissimi testantur, cf. Rōth (Geschichte der abendländischen Philosophie) Tom I. p. 100 sqq. unde colligas, populorum cultum antiquissimum in rerum naturae singularumque ejus virium et partium contemplatione ubique obvia esse positum.

Soli et lunae in primis, procreationis auctoribus fecunditatisque praefectis ¹⁾ taurus fuit sacer, ²⁾ quocum apud Persas utrumque numen et apud Phoenices dea lunaris conjuncta apparet. ³⁾ De Mithra solari Persarum numine (cf. Strabo XV. p. 1046) Porphyrius de antro Nympharum c. XXIV. p. 22 ed. van Goens, ἐποχεῖται δὲ, inquit, ταύρω (τῷ) Ἀφροδίτης, ὥς καὶ γενέσεως δεσπότης, et de Luna c. XVIII p. 18: σελήνην οὖσαν γενέσεως προστάτιδα· ἄλλως τε καὶ ἐποχεῖται ταύρω μὲν σελήνη καὶ ὕψωμα τῆς σελήνης ὁ ταῦρος. Hoc lunare Persarum numen Tanaidem sive Anaitidem fuisse, non dubium videtur, quae sicut cognata Phoenicum Astarte tauro vecta apparet. Utraque dea antiquissimo tempore sub tauri forma culta esse videtur; Astarte certe jam apud auctorem Geneseos XIV. 6.

¹⁾ cf. Movers p. 159, qui ait: Die zweite Ansicht, die wir als die des syrophönizischen Gestirndienstes bezeichnen, betrachtet die Gestirne als die Urheber alles Werdens und Vergehens in der Natur. Dann aber wird der Sonne, dem grösseren Licht, das kleinere, der Mond, als weibliches Wesen beigegeben; jene gilt als das stärkere und kräftigere für männlich, dieser als das mildere und schwächere wird weiblich gedacht; die weibliche Göttin ist Astarte zunächst zwar Mondgöttin, aber vielfach wieder die universelle Bedeutung der Naturgöttin sich aneignend.

²⁾ cf. idem p. 374 — 380 de tauro sacro in Asia animali.

³⁾ cf. Hermias ad Platonis Phaedrum in van Goensii annotationibus ad Porphyrium l. I. qui τὴν σελήνην, inquit, ἐπὶ ταύρων φερομένην διὰ τὸ προστάτιδα εἶναι τῆς γενέσεως.

Astaroth Carnaim i. e. Astarte cornuta, dicitur, et Philo Byblius refert apud Eusebium in praepar. Evangel.¹⁾ I. c. 10 Astarten suo capiti, tanquam signum dominationis, taurinum caput imposuisse. Cum igitur taurus et apud Phoenices et apud Persas animal deae lunari sacrum esset, non est mirum, si dea huic insidens fingebatur. Verum Phoenices, suis navigationibus insignes ac tot coloniarum in oris maritimis conditores, cum aliis quoque insulis et continentis regionibus Astartes cultum communicaverunt. Qui cum Herodoto auctore I. 1. primum Maris Persici ora incolerent, Icarus ejusdem maris insula, ubi Arrian. in expedit. Alex. XII. 20. Dianam, Aelianus h. a. XI. 9. Strabo XVI. p. 766 et Dionys. Periegeta v. 609 et Eustath. ad h. l. Dianam Tauropolam esse cultam tradunt, a Phoenicibus hunc cultum haud dubie videtur accepisse. Deinde in cognomine Maris Aegaei insula Strabo XIV. p. 646 *Ταυροπόλιον* commemorat, quod Dianae Tauropolae fanum fuisse apparet, (sicut etiam Sami fuit, ut docet Stephan. Byzant. s. v. *Ταυροπόλιον, ἐν Σάμῳ Ἀρτέμιδος ἱερόν*) praecipue cum in hac insula complures commodi portus sint (Mannert. VI. 301) quos Phoenicibus appellendi opportunitatem dedisse non dubium est. Phoenices quondam huc appulisse suamque

¹⁾ cf. Eusebius in praep. Evang. I. c. 10. *Ἡ δ' Ἀστάρτη ἐπέθηκε τῇ ἰδίᾳ κεφαλῇ βασιλείας παράσημον κεφαλὴν ταύρου.* Movers p. 377 ait, non ipsum taurum apud Phoenices symbolum fuisse, sed cornua ejus, in quibus robur insit, quaeque illi dominationis signum (*βασιλείας παράσημον*) habuissent. De Lunae cornibus non esse cogitandum. idem p. 376: Aber auch als Stier wurden beide, der Moloch und die Melecheth, dargestellt und zwar bald in der ganzen Stiergestalt, wenigstens letztere, bald nur mit dem Stierkopf.

Dianam attulisse testimonio est vetus hujus insulae nummus, quem Spanhem. ad Callim. hymn. in Dianam v. 167 attulit, ubi hinc Diana tauro vecta et velum lunatum, symbolum lunae, supra caput tendens, illinc Dea venatricis habitu cum arcu et cane conspicitur. In alio ejusdem insulae nummo a Pelerino¹⁾ vulgato ab altera parte Dianae Graecae caput, ab altera imago tauri apparet. Similis nota nummis Sidoniorum²⁾ et Cretae insulae³⁾ impressa erat, Dianam tauro insidentem repraesentans. Dianae Graecae imago in illis nummis adjuncta, cum Phoenicum Innari dea Graecam postea in Icaro insula fuisse copulatam atque in ejus locum successisse indicat. Tum Amphipoli Macedoniae urbe Tauropolae fanum commemoratur a Diodoro XVIII. c. 4, quod Alexander aedificavit et a Livio XLIV. c. 44; cujus urbis nummi sub Augusto et Tiberio imperatoribus cusi Dianam similiter tauro vectam commonstrant, quos Spanhem. de usu et praestant. numismatum vett. populor. p. 651 ad hanc, quam ad Syriae cognominem urbem referre mavult, quamquam hoc dubium esse videtur, cum Amphipolis Macedoniae urbs mature evanuisse videatur, id quod Antipater Anthol. Palat. IX. 16 indicat.

Haec comparata inter se ac considerata Tauropolam eandem fuisse ac Phoenicum Astarten demonstrare videntur, quam Graeci cum sua Diana comparantes ab imagine, quam Deae numen prae se ferebat, Tauropolam cognominarunt. Auctoritas tamen Phoenicum, inter ipsos et Graecos dissensione coorta (Herodot. I. 1), maxime

¹⁾ Pelerin Recueil Tom. III. 94, 1: la tête du boeuf doit avoir rapport à la tête de Diane surnommée Tauropolos.

²⁾ cf. Lucian. de dea Syria: τὸ δὲ νόμισμα τῷ Σιδώνιοι χροῖονται τὴν Εὐρώπην ἐφεξομένην ἔχει τῷ ταύρῳ.

³⁾ cf. Thesaur. Brandenburg. p. 400 ibid. Beger.

postquam Minos maris imperium obtinuit, maximopere apud Graecos imminuta videtur. Cum hoc igitur multo ante historicum tempus acciderit, non mirum est, Taupolae nominis notionem postea a Graecis non amplius esse intellectam, praesertim cum apud eos sacerdotum ordo non esset, qui cultus maiorum immutatos servaret. Sic Taupola, quippe non plane remota a Graeca Diana, cum ea coaluit ejusque notioni sese accommodavit, ita ut Taupolae nihil nisi nominis memoria remaneret. Sed haec ipsa memoria ac nummi cum Taupolae effigie, testimonio sunt, in illis regionibus, ubi utrumque reperitur, veram antiquitus Taupolam esse cultam. Tali modo Taupolae notio ex memoria Graecorum facile excidere potuit; non enim omnibus Taupolae effigies fortasse nota fuit, et fabula de Europa¹⁾ per poetas in primis exulta et propagata, illa vera notio paullatim oblitterata est. Non igitur mirum est in erroribus versatos esse interpretes illius nominis²⁾ quod solus scholiasta ad Sophoclis Aiacem recte interpretatus est, qui ait: ἢ ὅτι ἡ Ταυροπόλος ἡ αὐτὴ τῇ Σελήνῃ ἐστὶ καὶ ἐποχεῖται ταύροις, ἣν καὶ Ταυρωπὸν ὀνομάζουσιν. Sed quae ratio inter Dianam Brauroniā et Taupolam intercesserit, difficile est dijudicatu.

Illud certum esse videtur, Taupolam deam, quam Athenienses Halis colebant, non diversam habitam esse a Diana Brauronia; adeo illa numina, licet separata fuisse initio videantur, sensim coaluerunt, ut et primordia

¹⁾ Uscholdius quidem in libro qui inscribitur „Geschichte des Trojanischen Krieges“ aliter hunc mythum explicavit et Europam (Lunam) a Jove i. e. Coelo raptam, lunam de coelo evanescentem significare arbitratur. Argutior tamen haec interpretatio est, quam ut possit probari.

²⁾ cf. Suid. et Harpocrat. s. v. Ταυροπόλος.

utriusque religionis eadem esse crederentur, et ipsorum sacrorum summa esset similitudo; id quod satis ex Euripidis loco apparet. Neque mirum est, quod idem numen modo a specie externa vel ab originibus, modo a loco, ubi cultum est, nomen accepit. Ita Chryses sacerdos, cum apud Homerum precatur II. A. 37:

κλῦθί μεν ἀργυρότοξ', ὃς Χρῦσῃν ἀμφιβέβηκας,
Κίλλαν τε ζαθέην, Τενέδοιό τε Ἴφι ἀνάσσεις.

Σμινθεῦ.

significat Sminthei nomine Appollinem etiam Cillae cultum esse, idem vero etiam Κίλλαῖος a loco dictus est, vid. Strabo XIII. p. 611. Confirmatur autem hoc quam maxime cultu Dianae, qui fuit Amphipoli. Etenim Antipater poeta quod dicit Dianae Brauroniae templum,

Λοιπά τοι Αἰδοπίης Βραυρωνίδος ἔχνια νηοῦ.

profecto non fuit, opinor, diversum a Tauropolae Dianae fano, quod Amphipoli Diodorus XVIII. 4 et Livius XLIV. 44 commemorant. Etenim cum antiquitus ab Atticis colonis illuc Dianae Brauroniae cultus propagatus, Deaeque sacellum exstructum esset, postea Alexander magnificum eidem Deae dedicavit templum: et hujus templi sunt reliquiae, quas solas suo tempore Antipater ex urbis ruinis superstites esse dicit: itaque eadem dea ibi et Tauropola et Brauronia Diana nuncupata est.

Jam Dianam Brauroniam Pausanias aperte Tauricam appellat I. 23, 7: καὶ τὸ ἀρχαῖον ξόανόν ἐστιν ἐν Βραυρωνί, Ἀρτεμις ὡς λέγουσιν, ἡ Ταυρικὴ. pariterque eodem refert Dianam Orthiam Lacedaemoniorum III. 16. 7. Jam vero Dianam Tauropolam in Taurica fuisse cultam Diodorus Siculus IV. 44 et Suid. v. Ταυροπόλον¹⁾ testantur, neque

¹⁾ cf. Diod. Sic. IV. 44: Ἀναχθέντας δ' αὐτοὺς (Ἀργοναύτας) ἐκ τῆς Θράκης καὶ κομισθέντας εἰς τὸν Πόντον, προσχεῖν

adeo improbable est Dianam Tauricam cognatam esse cum illa dea Syria, quae a Phoenicum Tauropola sive Astarte non diversa fuit, quin etiam viam, qua ex Asia in Tauricam pervenerit, possumus demonstrare.¹⁾ Intra Tauricae enim terrae fines non coercendus est hujus deae cultus, sed omnino ad Scytharum gentem referendus, quippe quae latius propagata et alios populos, ut Arimaspos, Massagetas, Sacas, Sauromatas, et latiore sensu Tauros comprehendebat. Latiore dico sensu Tauros, quippe qui trans Mare Euxinum habitantes hac ratione inter Scythas referri potuerunt, Herodotus²⁾ tamen eos a Scythis distinxit eorumque origo in obscuro latet. In Bosporanis etiam regionibus istarum Asiaticarum religionum, haud dubie ex Ponto illatarum vestigia deprehendi, commemorat Heynius in commentatione de sacerdotio Comanensi sect. I. 9 (cf. Commentat. societ. Goett. Tom. XVI. p. 128) inque illis regionibus in Bosporo supra Phanagoriam statuam ex parte mutilam initio hujus saeculi esse reperitam cum titulo: ἀνέθηκε (sc. Comosarge, Gorsippi filia) ἰσχυροῖς θεοῖς Ἀνέργει καὶ Ἀστάραι. Haec Ἀστάραι vero sive

τῇ Ταυρικῇ, τὴν ἀγριότητα τῶν ἐγγχωρίων ἀγνοοῦντες. Νόμιμον γὰρ εἶναι τοῖς τὴν χώραν ταύτην οἰκοῦσι βαρβάροις, θύειν Ἀρτέμιδι Ταυροπόλῳ τοὺς καταπλέοντας ξένους.

Suid. s. v. Ταυροπόλα. Ἡ Ἀρτεμις, ἡ ἐν Ταύροις τῆς Σκυθίας τιμωμένη.

¹⁾ cf. Movers. Tom. I. p. 71 — 78 et 624 sq.

²⁾ cf. Herodotus IV. c. 102 et 103.

Taurorum nomen a tauri symbolo in Dianae Tauricae cultu huic genti impositum fuisse dubito. Quod cum factum fuisset, Herodotus domesticum nomen haud dubie tradidisset.

Ἀθάρα eadem fuit ac Phoenicum Ἀστάρη.¹⁾ His argumentis probari posse videtur inter Scythas et istas Asiae regiones, ubi dea Syria colebatur, commercia fuisse. Quum Graeci ex Scythiae gentibus Tauros maxime eorumque deam cognovissent, sub Tauricae Dianae nomine haec dea insignem famam apud illos assecuta est. Eius cultum Hecate, Persae regis Taurorum filia, instituisse deaeque naufragos captos immolari docuisse fertur (Diodor IV. 45 et 46.). Dianam Tauricam cruentumque eius cultum Herodotus IV c. 103 et qui eum secutus esse videtur Pausanias I. 43, 1, commemorat, qui Tauros deae cuidam virgini naufragos, quos ceperint, immolare, virginem vero ipsos Tauros Iphigeniam Agamemnonis filiam dicere narrat. Teste Pausania l. l. jam Hesiodus cecinit in eo poemate, quo illustres feminas recenset, non esse caesam Iphigeniam, sed Dianae numine Hecaten factam. Eandem famam immanemque naufragos immolandi ritum Diodorus IV. 44 attingit, ubi Dianam Tauropolam dicit, νόμιμον γὰρ εἶναι τοῖς τὴν χώραν ταύτην οἰκοῦσι βαρβάροις θύειν Ἀρτέμιδι ταυροπόλῳ τοὺς καταπλέοντας ξένους· παρ' οἷς φασι τὴν Ἰφιγένειαν etc. In Chersoneso quoque Taurica in urbe Heraclaeotarum Diana Taurica culta est, ubi Strabone teste VII. c. 4. templum virginis erat, a quo promontorium nomen Parthenium accepit deae fano et simulacro insigne. Ammianus Marcellinus XXII c. 7 domesticum nomen Scythicae deae fuisse Orsilochen, et calvis caesorum templi parietes ornatos fuisse refert. Scythicas gentes a tam cruento cultu non abhorruisse, immansueti eorum et atroces mores edocent, quibus usque apud Graecos infames fuerunt. Quid de iis senserint veteres, ut unum argu-

¹⁾ de Asiae populis in Bosporum propagatis cf. Movers. p. 64.

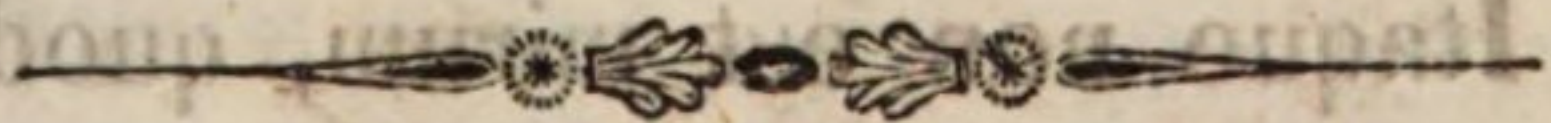
mentum afferam, apparet ex Aristotele¹⁾ qui in Ethic. Nicom, VIII. c. 6. inusitatae et naturae humanae modum superantis morum immanitatis exemplum ab istis barbaris petiit. Aristoteles quidem exempla a Pontiaccolis petita attulit, sed eos Scythis annumerandos esse Aristotelis scholiasta ad hunc locum testatur, qui ait: οἱ γὰρ Σκύθαι, οἱ περὶ τὸν Πόντον, οἱ μὲν ἰχθῦς ἔχαιρον ἐσθίειν ὠμούς κ. τ. λ. Quin etiam Graeci antiquissimo tempore, quum nondum essent ad humanum cultum civilemque vitam deducti, pariter ac Scythae deos humanis victimis placare solebant. Scythae vero coeli temperie non adjuvante diutissime in illa morum immanitate perseverabant, quum Graeci jam tempore Trojanae expeditionis, quod tempus confinium historicae ac fabulosae aetatis indicat, a pristina morum ruditate se liberavissent. Itaque apud Graecos humana sacrificia abolita sunt, eorum tamen memoria ac vestigia ad posteriora tempora propagata vigeabant, donec temporis decursu, mentis cultura morumque elegantia multum auctis, Graecorum intelligentiam prorsus fugeret, qualis ipsorum conditio morumque status mythico tempore fuerit. Cum igitur postea navigationibus Milesiis Taurica terra esset reclusa ibique coloniis conditis truncem populum cultumque deorum cruentum cognovissent, ignorantes semet ipsos quondam a pari morum atrocitate ad humanitatem esse progressos, quid magis in promptu esse potuit, quam ut ablatum esse a barbarorum terra

¹⁾ Λέγω δὲ τὰς θηριώδεις (ἔξεις) οἶον τὴν ἀνθρώπων, ἣν λέγουσι τὰς κυνοῦσας ἀνασχίζουσας, τὰ παῖδια κατεσθίειν. ἢ οἷοις φασι χαίρειν ἐνίοις τῶν ἀπηργισμένων περὶ τὸν Πόντον, τοὺς δὲ κρέασιν ἀνθρώπων, τοὺς δὲ τὰ παῖδια δανείζειν ἀλλήλοις εἰς εὐωχίαν.

deae simulacrum, ne diutius humanis victimis inquinaretur, sibi persuaderent?

Opinio de Dianae Brauroniae cultu e Taurica in Graeciam translato apud Graecos, quamvis alias sibi vindicare soleant vel aliena, altas satis egit radices. Nihilominus tamen hic cultus non aliunde Graecis allatus, sed antiquissimo tempore inter ipsum populum ortus est, et si quis alius Pelasgici, quod dicunt, saeculi vestigia prae se fert. Neque enim omnis deorum cultus e peregrinis terris in Graeciam advectus est, sed antiquissimo jam tempore ipsam Graeciam religionum auctorem atque parentem fuisse probabile est. Nam quum initia omnis deorum venerationis in eo posita sint, quod homines altiore ac potentiore naturam suspicari sibi videntur, eique sese subjectos sentiunt, nullum populum, ne rudem quidem et incultum reperiemus, qui hujus religionis sensu careat. Antiquissimos igitur Graecos sive eorum majores Pelasgos eodem modo animatos fuisse consentaneum est. Qui cum in infantia adhuc versantes et suae ipsorum indolis inscii nondum eundem, quem posteriore tempore, locum inter ceteras nationes obtinerent, solam rerum naturam ducem sequentes, animos ejus vinculis adstrictos habebant, itaque iis tales deorum imagines initio obversabantur, quales in externa rerum natura apparebant. Ea autem praecipue, quae in rerum natura terribilia ac praevalida sese obferebant, quaeque in res humanas vim aliquam excercere vel eas vitali quodam vigore animare videbantur, reveriti veneratique sunt. Itaque non est mirum, quod prisca Graecorum religio similitudinem aliquam habuit cum barbarorum Orientis populorum sacris, qui etiam postea in eodem statu, quem tunc obtinebant, perseveraverant, cum Graeci pro ingenii vigore et alacritate altius evecti etiam in

cultu deorum plurima novarent et emendarent. Jam postea ubi rursus commercia inter Graecos et barbaros aucta sunt, ipsi ex vestigiis antiquissimae religionis, quae reliqua erant, animadverterunt illam, quae olim inter utrosque intercesserat, similitudinem, quam quidem ita interpretati sunt, ut contenderent haec majores ab Orientis populis olim ascivisse. Quamquam nolo existimare, nihil omnino alieni Graecos temporis decursu a barbaris petivisse. Hinc etiam dijudicare possumus dissensionem quae est inter Odofredum Muellerum et Meyen. Muellero enim Orchom. p. 210 commentitia videntur omnia, quae de Dianae Tauricae cultu in Graeciam translato, traduntur. Meyen in dissertat. de Diana Taurica p. 6. sqq. Berlin 1835 Herodoti, Pausaniae et Strabonis auctoritati plurimum tribuit et arctissimam inter Pelasgorum Tauro-rumque Dianam conjunctionem intercessisse existimat. Muellerus tamen justo longius progressus esse videtur, cum non solum Dianae Tauricae cultum in Graeciam propagatum fuisse negat, sed etiam, an omnino Diana Taurica exstiterit, dubitat totamque de ea famam ad Lemnum insulam referendam esse censet, cui prius Tauricae nomen fuerit. Eo majore autem cautione opus est in difficillima hac quaestione, quam dijudicare non est hujus loci, cum in Lemno manifesta reperiantur vestigia, ut supra jam saepius significavimus, Dianam Brauroniā illic a Pelasgis pari modo atque in terra Attica cultam fuisse.

n
os
ae
er
ta
n-
re,
ris
em
ero
iae
un-
qq.
lati
ro-
lat.
ur,
am
na
ad
u-
est
est
ia,
am
am
up
iv
st
oo
ut
ta
aq

Suchier, Hugo Ferd.

De Diana Brauronia Diss. inaug

Marburg. 1847

Diss. 2133,31

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10851093-6